

6 RODNA GRUDA

junij 1966

revija Slovenske izseljenske matice

**Barvna fotografija na naslovni strani:
V dolini Krke**

Foto: Mirko Kambič

**Kipec ribniškega suhorobarja, delo
kiparja Janeza Boljke, ki ga je Slovenija
podarila predsedniku republike
za rojstni dan**

**Desno: Slovenska mladina je svečano
proslavila dan mladosti, 25. maja**

Foto: Andrej Agnič

RODNO GRUDO izdaja Slovenska izseljenska matica v Ljubljani. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Cankarjeva cesta 1/II. Ureja uredniški odbor. Glavna urednica ZIMA VRSCAJ. Urednika: INA SLOKAN in JOZE PREŠEREN.

Grafično oblikovanje: Spela Kalin in Sašo Mächtig.

Izhaja dvanajstkrat na leto. V poletnem času izideta dve številki skupno. Letna naročnina za prekomorske dežele je 5 ZDA dolarjev. Za plačila iz inozemstva: devizni račun pri NB št. 502-61805-250-45; za dinarska plačila: 501-8-51. Poština plačana v gotovini. Tisk tiskarne »Toneta Tomšiča« v Ljubljani.

BRATSKO SREČANJE SLOVENCEV NA KOROŠKEM

Na sliki spodaj: srečanje ob Zablatniškem jezeru

V nedeljo 15. maja je bilo ob Zablatniškem jezeru v Koroški Podjuni prvo bratsko srečanje Slovencev iz Avstrije in Italije. Glavni del programa tega zgodovinskega srečanja zamejskih Slovencev je bil nastop združenih in ločenih pevskih zborov iz Italije in Koroške. Iz Trsta in Gorice so se pevci pripeljali že dan prej, tako da so si že pred nastopom ogledali številne lepe koroške kraje. Najprej so nastopili združeni pevski zbori Slovenske prosvetne zveze s Koroškega in Slovenske prosvetne zveze iz Italije, za tem pa so nastopili moški zbori prosvetne zveze iz Italije in koroški mešani zbori. Višek nastopa pa so bile štiri pesmi, ki so jih za zaključek zapeli moški zbori obeh prosvetnih zvez, iz Italije in Koroške. Zapeli so Devovo pesem »Čej so tiste stezice«, nato »Juhe, pojdemo v Škufče« Pavla Kernjaka, Bučarjevo »Tam, kjer pisana so polja« in za konec tega mogočnega nastopa še Vrabčevo pesem »Zdravica«.

Brez dvoma ima to prvo večje srečanje zamejskih Slovencev še prav poseben pomen in upamo, da se bodo podobna srečanja ponavljala vsako leto. Organizatorji letošnjega srečanja pa zaslužijo vse največje priznanje in zahvalo.

Predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dr. Franci Zwitter je v svojem govoru pred začetkom programa dejal: »Zbrali smo se na bratskem srečanju s Slovenci iz Italije, s katerimi nas veže ista usoda narodne manjšine v borbi za obstoj in vsestranski razvoj; ista ljubezen do jezika in visokih kulturnih stvaritev slovenskega naroda, katerega živi del smo vedno bili, smo in hočemo ostati; ista zvestoba do lojalne vdanosti domovini, v kateri živimo; ista težnja po iskrenem sožitju z narodi sosedih ter enakopravnosti in plemenitem tekmovanju za medsebojno kulturno obogatitev; ista želja po miru in prijateljstvu vseh ljudi na stičišču treh svetov: germanskega, romanskega in slovanskega, da bi danes široka odprta meja nikdar več ne postala ločnica med narodi, ampak le zgodovinski opomin, da v današnjem času radia in televizije, ko so postale meje neresnične in se je svet povzpел na Luno in segel po vesolju, ni več mesta za ožine egoističnega nacionalizma, ampak le še potreba po živahni komunikaciji ljudi in narodov.«

Dr. Robert Hlavaty, predsednik Slovenske prosvetne zveze v Italiji, pa je v svojem pozdravu med drugim dejal: »Naša slovenska pesem je bila vselej tista spodbudna sila, ki je bodrila in tolažila naše ljudi tudi v najtežjih časih naše zgodovine. S pesmijo je dajal naš narod izraza svojim čustvom žalosti, pa tudi veselja in ponosa v dneh zmage nad tistimi, ki so nas po krivici sodili in obsodili.«

Srečanje je pozdravil v imenu koroškega deželnega poglavarja župan iz Železne Kaple Josef Lubas. Med gosti pa je bil tudi zastopnik italijanskega generalnega konzulata iz Celovca, jugoslovanski konzul iz Celovca Franc Pirkovič in predsednik Zveze kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije Branko Babič.

JUGOSLAVIJA IN GATT

Na koncu letošnjega 23. zasedanja Splošnega sporazuma o carinah in trgovini, s kratico GATT, je Jugoslavija postala enakopravna članica te mednarodne organizacije. Razumljivo je, da je to za Jugoslavijo in vse jugoslovansko gospodarstvo velika pred-

nost, nikakor pa ne bo, vsaj tako kmalu ne, prišlo do tako velikih sprememb pri uvozu posameznih predmetov, kot to nekateri pričakujejo. Prav zaradi nepoučenosti in nepoznavanja predpisov GATT je že prišlo do prav neverjetnih vesti. Na obmejnih prehodih naši ljudje puščajo svoje avtomobile, ki so jih kupili v inozemstvu, ker pričakujejo, da bodo v Jugoslaviji ukinjene vse vrste carin, prav tako pa nekateri govore o nadvse ugodnem uvozu različnega drugega blaga.

Nekateri drugi spet pričakujejo, da bo odslej mogoče pri nas kupovati vse inozemsko blago za dinarje in to po cenah, ki jih dobimo z enostavnim preračunom katerekoli tuje valute v dinarje. Pri tem pa pozabljajo, da dinar še ni konvertibilen.

Zato je prav, da na kratko omenimo, kaj lahko Jugoslavija pričakuje od stalnega članstva v GATT.

Vstop Jugoslavije v GATT je vsekakor za vse jugoslovansko gospodarstvo nadvse pomemben korak, ki je važen tako za tiste, ki proizvajajo, kakor za one, ki prodajajo, in seveda za vse nas, ki kupujemo. Odslej naša dežela med članicami organizacije GATT ne bo več diskriminirana, kar se je doslej neredko dogajalo. Naše blago bo deležno istih ugodnosti kot blago drugih dežel, ki so članice te organizacije. Nihče ne more prepovedati uvoza našega blaga. Edina dovoljena zaščita pa je — carina.

Ta načela pa seveda veljajo tudi za nas, za blago, ki ga mi uvažamo. To pomeni, da ne bo mogoče na razne administrativne načine ščititi domače industrije. To bo sprostilo trgovino, naše gospodarstvo pa postavlja pred obveznost, da se s kvaliteto blaga,

s ceno, s točnimi predajnimi roki, torej čisto na ekonomski način, bori s konkretnim inozemskim blagom tako na domačem kot na tujem trgu. V organizaciji GATT veljajo samo zakoni trga in sposobnost konkurence.

Razumljivo je pa, da vsega tega ne bo mogoče doseči prek noči. Po četrtem členu GATT je Jugoslaviji za določen čas priznana pravica, da lahko določi količino uvoženega blaga, s čimer bo zaščitila domačo industrijo, dokler si ne bo le-ta pridobila potrebne moči, da bi se lahko postavila po robu tujim proizvajalcem. Iz tega sledi, da trenutno še ne bo prišlo do bistvenih sprememb v našem uvoznem sistemu. To velja tako za avtomobile, kakor za tekstil in vse drugo blago. To bo vse dotlej, dokler nas bo GATT smatral kot deželo v razvoju. To pa bo trajalo vsaj še prihodnji dve leti.

Z 21 članicami organizacije GATT še trajajo medsebojni pogovori o carinah. Carine ne bodo zmanjšane. Nobena država partnerica tega ne zahteva. Carina torej ne bo zmanjšana niti za avtomobile niti za drugo blago. V sedanjih carinskih pogovorih je bilo govora o nečem drugem — o utrditvi carin. Sedanje carinske tarife bodo predvidoma veljale prihodnja tri leta. Za vsako morebitno povišanje carin pa se bomo morali pogajati s članicami GATT.

Kot vidimo, prinaša vstop Jugoslavije v GATT velike prednosti, postavlja pa pred nas tudi velike obveze. Našemu gospodarstvu so odprte poti na širše svetovno tržišče in s tem se tudi vključujemo v mednarodno delitev dela. Sedaj morajo domači gospodarstveniki čim bolj izkoristiti te možnosti. Če tega ne bodo storili sami, tudi organizacija GATT sama od sebe ne bo storila ničesar.

KOPRSKA ŽELEZNICA

Luka brez železnice je kakor roža brez vode. To vprašanje zadeva tudi koprsko pristanišče, ki se dan za dnem veča, zaradi pomanjkanja železnice, ki bi jo tesneje povezovala z evropsko celino, pa je njegov razvoj močno ogrožen. Slovenija se je zato z vso silo posvetila tej težki nalogi: gradnji 31 kilometrov železniške proge po skalnatem ozemlju slovenske obale.

Hoteli smo od blizu videti, kako poteka delo, zato smo se nekega pomladanskega dne odpravili na gradbišče. Sončni dan nam je omogočil, da smo uživali ob čudovitih razgledih, ki nam jih je nudila narava z vsemi svojimi lepotami. V Postojni smo se ustavili toliko časa, da smo si ogledali eno največjih in najlepših podzemeljskih jam v Evropi. Zapustili smo Postojno in po pol ure vožnje zavili na levo, na cesto, ki nas je po dolini Rižane pripeljala v Hrastovlje. V tej mali vasici je namreč skupna uprava gradbišča. Pri gradnji sodelujejo štiri podjetja: Vodna skupnost iz Kopra, gradbeno podjetje Primorje iz Ajdovščine ter Slovenija-cesta in Železniško transportno podjetje iz Ljubljane.

Z deli so začeli oktobra leta 1964. Šeststo metrov dolg predor in 70 metrov dolg most nam pričata o izredno težkih gradbenih pogojih, v katerih dela vsak dan 300 ljudi, ki bodo povezali Koper z železniško progo Ljubljana—Pulj. Polovica del je že narejenih. Ropot motorjev in kompresorjev priča, da tu še vedno delajo brez počitka.

Pri teh delih ni zaposlenih veliko ljudi, saj je vse mehанизirano. Dvaindvajset kilometrov proge je že dokončane in pričakujejo, da bo prihodnje leto končana celotna železniška proga.

Koper, najsevernejše jugoslovansko pristanišče, to železnico že težko pričakuje, saj bo tako pospešen prevoz blaga v evropske države, ki se tega našega pristanišča zaradi ugodne lege vse bolj poslužujejo. Danes morajo blago še prevažati s kamioni, ta prevoz pa je razmeroma drag in zamuden.

ARMANDO BLAZINA

LINEA FERREA PARA KOPER

Al abandonar Postojna, y luego de media hora de marcha, cambiamos el sentido de la marcha y nos dirigimos hacia la izquierda por una calle por la cual atravesamos el valle de Rižana y nos condujo a Hrastovlje. En este pequeño pueblo se encuentra la administración conjunta de la obra, en la cual colaboran cuatro empresas: Vodna Skupnost de Koper, Gradbeno Podjetje Primorje de Ajdovščina y Slovenija Ceste y Železniško Transportno Podjetje, ambas de la ciudad de Ljubljana.

Desemos observar de cerca como prosiguen los trabajos, y por eso nudiá primaveral nos dirigimos hacia el lugar de las obras. El día soleado nos permitió apreciar los hermosos paisajes que nos brindaba la naturaleza con todas sus bellezas. En Postojna nos detuvimos el tiempo suficiente para poder visitar una de las mas grandes y mas hermosas grutas subterráneas existentes en Europa.

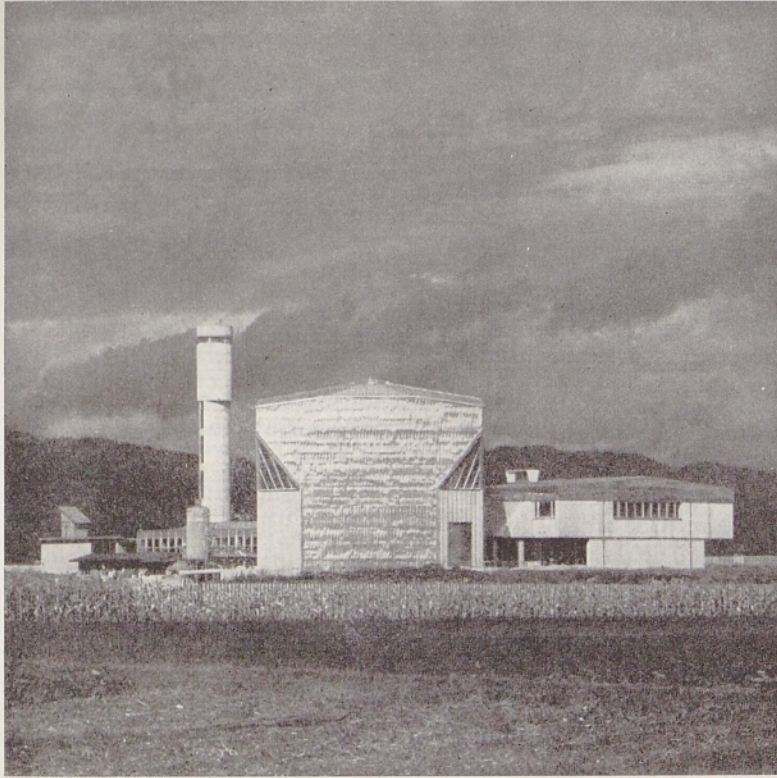
Zemeljska dela ob gradnji kopske železnice se bližajo h koncu

ATOMSKA ENERGIJA V SLOVENIJI

NIKO LAPAJNE

Atomski reaktor v Šentjakobu pri Ljubljani

Komaj deset kilometrov severno od Ljubljane so nekako pred dvema letoma začeli graditi prvi jedrski reaktor v Sloveniji. Na ravnem polju med vasi Šentjakob, Nadgorica in Beričevo, ki leže dober streljaj oddaljene od Save, je zrasla iz zemlje kamniti gobi podobna stavba. Nedaleč od nje pa se dviga pod nebo ovalen betonski stolp — rezervoar za vodo. Tudi vse ostale stavbe za znanstvenike-raziskovalce so že pod streho, zdaj montirajo le še poslednje reaktorske dele.

Podoben atomski reaktor smo pred leti zgradili v Jugoslaviji v našem znanem atomsko raziskovalnem središču — v Vinči pri Beogradu. Reaktor v Šentjakobu bo torej druga takšna naprava v naši državi in prva v Sloveniji. Zakaj in čemu bo služil atomski reaktor naši državi?

Mi seveda nimamo namena narediti atomske ali jedrske bombe, ne potrebujemo atomske energije za vojsko. Prizadevamo pa si, da bi kakor drugod v svetu, začeli izkoriščati ATOME ZA MIR. Naša dežela ima precejšnja bogastva uranove rude. Najnovejša nahajališča so odkrili pri Srednji vasi v Poljanski dolini pri Škofji Loki. Uran bomo torej kopali kar doma. Poznamo sicer bogata nahajališča te dragocene rude tudi v Srbiji — na njeni meji z Bolgarijo, zato imamo v Jugoslaviji dobre pogoje za izkoriščanje te energije v miroljubne namene — za pomoč ljudem pri njihovem delu in prizadevanjih, da bi si z modernimi pripomočki naredili življenje lepše in lažje.

Tehniško opremo za naš reaktor »TRIGA MARK II«, ki ga gradimo v Šentjakobu, nam je poslala ameriška tvrdka General Atomic iz San Diega v Kaliforniji.

Raziskovalni atomski reaktorji se še zmeraj razvijajo, kar še posebej velja za reaktor »TRIGA« tvrdke General Atomic, saj so ga razvili od 10 KW pred štirimi leti do današnjega z močjo 250 kW.

Kakor pravijo naši domači strokovnjaki za atomsko energijo, ki delajo v jedrskem inštitutu »Jožef Stefan« v Ljubljani, je ta reaktor tako »pameten«, da sam sebe zavira, kadar pride do premočne reakcije, in se zato ne more zgoditi nič nepričakovanega.

Ogledali smo si reaktorsko dvorano, ki se zdi z zunanje strani kot velika okamenela goba s prisekanimi robovi. V resnici je to (znotraj razsežna 20 × 20 metrov) široka in prav toliko visoka dvorana, sredi nje pa stoji z betonom obdani jedrski reaktor. Spodaj zapirajo vhod v reaktor 20 ton težka betonska vrata »termalne kolone«, ob straneh ima še dvakrat po tri eksperimentalne kanale, z zgornje strani pa je v tega betonskega velikana vgrajen kanalizacijski cevi podoben aluminijasti tank ali osrednji del reaktorja, ki je širok dva, globok pa šest metrov in pol.

Zastopniki ameriške tvrdke dobaviteljice vse opreme, ki zaradi varnosti in natančnosti nadzorujejo gradnjo in montažo reaktorja, so menili, da bomo zelo nerodni, zdaj pa so izredno preseščeni in se nam ne morejo načuditi, da smo pri delu tako vztrajni in natančni. Posebno pozornost pri njih je vzbudil aluminijasti »tank« in eksperimentalni kanali ali osrednji del reaktorja, ki so jih zvarili in montirali tehniki »Elektroindustrije« in »Splošne montaže« iz Maribora. »Njihovo delo pomeni evropski dosežek,« menijo tuji strokovnjaki!

In zakaj bomo atomski reaktor potrebovali?

»Rabimo predvsem kratkožive izotope, ki jih zelo uspešno uporabljamo v medicini za zdravljenje raka, v industriji za razne meritve, v kmetijstvu in ne nazadnje za atomsko elektrarno.

Naš reaktor v Šentjakobu je veljal okrog dve milijardi starih dinarjev. Samo tehniška oprema za reaktor pa je veljala 300.000 ameriških dolarjev. Da smo to plačali smo prejeli 200.000 dolarjev neposredne ameriške pomoči, 33.000 dolarjev pa smo dobili od ZDA preko mednarodne atomske agencije na Dunaju.

Ker nam v zadnjem času precej primanjkuje električne energije, so elektrotehniški strokovnjaki začeli razmišljati o gradnji prve atomske elektrarne v Jugoslaviji. Kakor menijo nekateri, bi bila takšna gradnja najbolj primerna v vasi Dolsko ob Savi pri Šentjakobu — nedaleč od Ljubljane, drugi se bolj ogrevajo za prostor pri Krškem, med Štajersko in Dolenjsko, tretji pa spet mislijo, da bi takšno elektrarno gradili raje ob Dravi pri Ptuj. Ni več daleč čas, ko nam bo v Sloveniji električno luč dajala tudi atomska elektrarna.

Prvi koraki pri izkoriščanju atomske energije v medicini — Onkološki inštitut v Ljubljani — so stari že več let. Naši zdravniki si prizadevajo, da bi tudi sodobno atomsko medicino, oziroma načine zdravljenja čim koristneje uporabljali pri vsakdanjem delu.

Z vso resnostjo torej tudi naša mala Slovenija stopa čez prag atomske dobe. Poseben mejnik pri tem koraku bo atomski ali jedrski reaktor v Šentjakobu, ki je pred kratkim začel obratovati. V njem delajo in se učijo mladi domači strokovnjaki.

SLOVENSKA PESEM Z ONKRAJ MORJA

JANEZ IZ HOLANDIJE

INA SLOKAN

Janez Žnidaršič

Leta 1947 se je kakor veliko naših izseljencev, z družino vrnil na domača tla. Prišli so iz Holandije in zdaj Janez že vrsto vanjskih hiš, ki so v zadnjih desetletjih zrastle na širnih njivah nekdanjega Ljubljanskega polja.

Janez Žnidaršič je molčeč in skromen mož. Nerad se razgovori, zlasti o sebi. Dolgo vrsto let ga pri matici poznamo, dostikrat se srečamo in pogovarjamo, a le mimogrede. Njegov prijatelj Lojze Rot, s katerim imata res veliko skupnega — oba sta Dolenjca in oba sta bila lani istega meseca stara 65 let, in oba sta se z isto skupino vrnila iz Holandije — nas je opozoril, da bi nam Žnidaršič lahko povedal veliko zanimivega. No, pa smo ga končno pregovorili za kratek razgovor.

Pri Žnidaršičevih v Brezovem na Raki pri Krškem jih je bila polna bajta. Kako ne, saj je bilo poleg staršev kar devet otrok. Tako jim je bilo pač usojeno kakor tolikerim, da so morali za kruhom v svet. Janez je bil najstarejši in je prvi odšel. Najprej v Francijo, kjer je bil štiri leta rudar. Tam se je tudi oženil, nato pa se je z družino odselil v Holandijo — v Nieuwenhagen pri Herlenu. Tam je postal rudniški predelavec. Dvajset let so se mu dnevi iztekali pri delu v črnih rovih do 3000 metrov globoko. Tudi nekaj bratov in sester mu je sledilo na tuje: Lojze v Belgijo, sestra Marija v Holandijo, Kristina pa v Nemčijo, kjer je pozneje tudi umrla.

Tam Janez ni bil znan samo kot dober delavec, temveč je slovel kot najmočnejši mož v rudniku. Bil je pravi atlet, kar mu radi verjamemo, saj je še danes po postavi krepak in zastaven. O tem so v naselbini še danes ohranjene številne zgodbe. Nekoč sta z bratom, ki je bil tudi pravi korenjak, za stavo z golimi rokami ustavila jamsko že-

leznico s sto vagoni in jo zadržala nad eno uro, strojnik se je čudil, kaj se je moglo zgoditi. Glavni inženir ni verjel, kar so mu pripovedovali o Janezovi moči, pa mu je dokazal: pred njim je dvignil 350 kg težak železni cilindar od stroja in ga lagodno naložil na rame. Ob rudniški nesreči, ko se je podsul rov, je vzdržal sedem ur z bremenom za 25 vagončkov kamenja na plečih, dokler so končno prišli do njega in ga rešili.

Med vojno se je takoj aktivno vključil v osvobodilno gibanje. Že od l. 1940 je bilo Žnidaršičevo stanovanje zbirališče holandskih partizanov. Aktivno je sodeloval tudi pri raznih akcijah. Enkrat je bilo treba iz bolnišnice rešiti ranjenega kurirja, drugič pa židovsko dekle, ki bi jo sicer doletela žalostna usoda njenih staršev. Obe akciji sta se posrečili. Pri židovskem dekletu je malo manjkalo, da niso imeli smole, ker se je dekle hudo upiralo, ko so prišli ponjo preoblečeni v nemške vojake in ni verjela, da to niso zares. Dekle so odpeljali na neko osamljeno kmetijo, kjer je delala pri kmetu, dokler je niso rešili Rusi. Danes imata z bratom, ki so ga iz taborišča rešili Švedci, majhno trgovino v merlenu. Vsi drugi člani številne družine, so umrli v krematoriju.

Pri Žnidaršičevih je bilo tudi zbirališče za pomoč Jugoslaviji. Zbirali so denar in raznovrstne predmete — obleko, obutev, sanitetni material, zdravila itd. Po l. 1943, ko so prišli tja Američani, so lahko zbirali javno. Vsak je prispeval po svojih močeh in to rad. Saj so bili navdušeni nad domovino, ki se je tako odločno in hrabro borila za svojo svobodo in svoj obstanek.

»Veliko smo delali in z veseljem, s srcem in dušo smo bili vedno za Jugoslavijo,« je poudaril Janez in kot v potrdilo trdo položil na mizo svojo moško dlan.

Pet otrok sta imela z ženo. Dorasli so se razkropili. Trije žive v Jugoslaviji, Anica je v Holandiji, Karel pa v Belgiji.

Pred visokimi stanovanjskimi hišami, prav blizu vedno hrupne in živahne Celovške ceste je nekaj krp zelene trate in nekaj klopice. Ob lepem vremenu tam radi posedajo upokojeanci in med njimi tudi Janez Žnidaršič. O tem in onem teko pomenki. O velikih in majhnih vsakdanjih dogodkih ter tudi o velikih in majhnih vsakdanjih težavah. Včasih se pa tu in tam utrne spomin in vesel ali nevesel svetlo zažari.

Med prvimi skupinami naših rojakov, ki so letos obiskali Slovenijo, je prispel pevski zbor Glasbene matice iz Clevelanda, ki smo jih pozdravili na domačih tleh dne 8. junija. Ze naslednji dan so pevci s skupino rojakov izletnikov odšli na pevsko turnejo po Sloveniji in med tržaške Slovence. Ob zaključku te številke naše revije se pevci vračajo v Ljubljano po uspešnem zaključku prvega dela turneje. Po nekaj dnevih pa bodo nadaljevali svojo pevsko pot, ki jih bo popeljala po Štajerski, Pomurju ter preko Dolenjske nazaj v Ljubljano, kjer bodo imeli v Križankah svoj zaključni koncert.

Člani pevskega zbora Glasbene matice so otroci in vnuki naših slovenskih izseljencev. Ko nas je pred tremi leti obiskal njihov dolgoletni dirigent Tone Šubelj, je obljubil, da pride prihodnjic s pevskim zborom Glasbene matice. Žal se je ta njegova zamisel le napol uresničila: pevski zbor je prišel brez njega, ki je kot toliko naših ljudi za vselej našel svoj prezgodnji grob v daljni ameriški zemlji.

Zato so tudi pevci, ki jih zdaj vodi dirigentka Valentina Fillingerjeva, v začetku svoje turneje obiskali rojstni dom pokojnega dirigenta Šublja v Rodici pri Domžalah, kjer je bila prirejena spominska svečanost. Pevci so v spomin svojega zborovodje zapeli več pesmi, nato pa je njihov predstavnik izročil podpredsedniku Slovenske izseljenske matice Mitji Vošnjaku spominsko plaketo, ki jo bodo vzdicali na Šubljev rojstni dom.

Nato so pevci nadaljevali pot v Trbovlje, kjer so jim Trboveljčani priredili veličasten sprejem. Zvečer so peli v nabit polnem kulturnem domu. Publika jih je obsula s cvetjem in izredno toplim priznanjem. »Se pridite!« so jim klicali ob zaključku.

Enako prisrčne sprejeme je doživela Glasbena matica v železarskih Jesenicah, nato v našem mladem primorskem mestu Novi Gorici ter še posebej med našimi tržaškimi Slovenci, kjer so imeli koncert v nedeljo 12. junija v slovenskem kulturnem domu.

»Razdalje med rojaki v Ameriki in tržaškimi Slovenci ni mogoče meriti s kilometri in miljami, temveč z merami krvnih in bratskih vezi,« je v svojem pozdravnem nagovoru poudaril predsednik Slovenske prosvetne zveze iz Trsta dr. R. Hlavaty in še dejal: »Zato smo si tako blizu v teh lepih prostorih kulturnega doma, za katerega so tudi Slovenci v Ameriki prispevali svoj delež.«

Koncertni program je bil sprejet z navdušenim odobranjem. Marsikje se je od ginjivosti zasolilo oko. Posebno so navdušile slovenske narodne pesmi in obe pesmi ameriškega rojaka, pesnika in skladatelja Ivana Zormanca. Po koncertu so se pevci zadržali v družbi tržaških prijateljev še na večerji v dijaškem domu, kjer so si izmenjali zdravice in je njim na čast zapel nekaj pesmi zbor »Jacobus Gallus« pod vodstvom dirigenta Ubalda Vrabca.

Po lepo uspelem koncertu v Kopru v ponedeljek 13. junija, je bil zaključen prvi del turneje. Več o nastopih bomo povedali v prihodnji izdaji naše revije in objavili tudi slike.

PRI ROJAKIH V ZDA

ZIMA VRŠČAJ

Zima Vrščajeva z Mary Dolšak, upravnico slovenske šole v Clevelandu, na banketu društva Mir SNPJ, št. 142. V ozadju: Dany Fifolt, v ospredju: Anton Petkovšek st., Ana Slapnik in Frank Dolšak.

Po pettedenskem potovanju po naselbinah slovenskih izseljencev v Združenih državah sem se vrnila domov in te dni — v začetku junija — se je vrnil tudi Slovenski oktet, ki ga je poslala Slovenska izseljenska matica na koncertno turnejo med naše rojake v ZDA in Kanadi. Namen mojega potovanja ni bil samo, da delno spremljam oktet, temveč da se pri tej priložnosti predvsem seznanim s čim večjim številom naših rojakov. Želela sem spoznati njihove naselbine, njihove organizacije in društva, videti, kako naši ljudje živijo, kakšne predloge imajo v zvezi z delovanjem Slovenske izseljenske matice, pomeniti se o zbiranju izseljenskega zgodovinskega gradiva, dobiti priporočila od naših bralcev, kaj želijo brati v Rodni grudi in Slovenskem izseljenskem koledarju. Želeli smo vedeti, kakšne predloge imajo glede skupinskih obiskov v Jugoslaviji in razne druge zadeve. O vsem tem se namreč težko pogovarjamo samo v pismih, zato je bil potreben ustni dogovor.

Iskreno bom zapisala, da je bila moja pot koristna, uspešna in učinkovita predvsem zato, ker so naši rojaki odkritosrčno in rade volje razpravljali o vsem, kar smo pri Slovenski izseljenski matici želeli ugotoviti in spoznati. Za to iskreno pripravljenost in sodelovanje se rojakom najlepše zahvaljujem. Zahvaljujem pa se jim tudi za vso pomoč, ki so mi jo pri tem nudili. Poskrbeli so, da sem videla sedeže slovenskih društev in organizacij, redakcije listov, njihove tiskarne, slovenske narodne domove, farme, slovenske banke in posojilnice, zavetišča za stare ljudi, trgovska podjetja in tovarne, ki so bodisi last Slovencev ali pa v njih dela večje število Slovencev. Spoznala sem delo lastnikov ali najemnikov slovenskih radijskih ur, govorila sem z rojaki, ki skrbijo za slovenske šole in tečaje, bila sem na pevskih vajah naših zborov in na prireditvah otrok tretje generacije naših izseljencev. Bila sem na konferencah, sestankih, sejah in banketih: bilo je pestro, zanimivo in nadvse poučno za nas, ki delamo pri Slovenski izseljenski matici!

Razgovarjala sem se z glavnim predsednikom Slovenske narodne podporne jednote g. Culkarjem in drugimi odborniki, s predsedniki posameznih društev iz clevelandске federacije ter z upravnikom Prosvete Medveškom in uredniki. Bila sem na sestanku in na letni konferenci Progresiv-

nih Slovenk Amerike, kjer so sklenile, da bodo zbirale zgodovinsko gradivo skupno s Slovensko narodno podporno jednoto. Govorila sem s predsednikom klubov upokojencev Kristom Stokelom in to predvsem o filmih. Govorila sem z glavno tajnico ter s predsednico Ženske zveze Albino Novakovo in Tončko Turkovo. Predsednik Dobrodelne zveze g. Sušnik mi je ljubeznivo razkazal vse slovenske zanimivosti v ulici St. Clair v Clevelandu; govorila sem tudi s tajnikom Kodrichem in urednico Our Voice. Sestala sem se z nekaterimi predstavniki Ameriške bratske zveze. Tajnik Slovensko-ameriške katoliške jednote gospod Železnik mi je obljubil, da bo zbral vse gradivo te organizacije za zgodovino. V San Franciscu sem se mnogo razgovarjala s predsednikom Ameriške bratske zveze, gospodom Judničem in njegovo ženo ter s Sommersovo Mary, ki so imeli glavno odgovornost za Oktetov koncert. V Pittsburghu sem dobila zelo dobra priporočila od zbranih prijateljev pri glavnem odborniku Slovenske narodne podporne jednote Mike Kumerju in njegovi soprogi. Izredno zanimiv obisk je bil v Strabanu pri vseh organizacijah.

Koristne razgovore sem imela v Clevelandu, Chicagu, Waukeganu, Jolietu, Pittsburghu, Strabanu; v vseh teh mestih sem srečala stare znance in prijatelje, pa tudi mnogo novih in mlajših, v San Franciscu sem poleg Judničevih spoznala predsednike in tajnike vseh izseljenskih društev in klubov, gospoda Lekšana, Lampiča, Baričeviča, Troho, gospo Škofičevič in druge. V Long Beachu in v Fontani sem se srečala z mnogimi drugimi znanci in prijatelji, pa tudi mnogo mlajših je bilo zbranih tam. Obiskala sem zavetišče ostarelih ljudi, ki je zares prijeten in dobro urejen dom, za kar pridno skrbi upravnica, zraven pa

seveda Minka ter Frank Alesh. Povsod so mi ljubeznivo pokazali vse, kar so le mogli; ne samo slovenske domove, klube, knjižnice, arhive in vse drugo, temveč so mi razkazali tudi — in ko sem bila z Oktetom, tudi oktetu — največje zanimivosti Amerike. Bila sem povabljenka v mnoge njihove domove. Očarali so me njihovi zeleni vrtovi, urejene hiše in urejeno življenje, izobrazba njihovih sinov in hčera. Spoznala sem, da živijo dobro, največ v proizvodnji, pa tudi v upravnih službah ali pa v prosvetni in zdravstveni službi.

Videla in spoznala pa sem še nekaj, kar je za nas najprijetneje slišati: naši rojaki z veseljem govore slovenski jezik, če ga le znajo, in mnogi izmed tistih, ki so se rodili v ZDA, obžalujejo, da se niso v mladosti bolj učili slovenskega jezika. Mnogi so me prosili za učbenike, za plošče slovenskega jezika, za angleško-slovenske slovarje. Najraje pa pojo slovenske pesmi. In kako prav je imel naš dragi prijatelj Leon Poljšak, ko je na sestanku društev in organizacij v Chicagu dejal: »Slovenski jezik se bo med nami najdelj ohranil s pomočjo pesmi. Zato je potrebno, da z ljubeznijo gojimo slovensko narodno pesem.« In če pomislim, da skoraj ni naselbine, ki bi ne imela pevskega zbora, ali pa vsaj okteta, kvarteta ali dueta, smo zares lahko prepričani, da se bo slovenski jezik še dolgo govoril med našimi rojaki in njihovimi potomci v Združenih državah Amerike.

Naj ob zaključku še zapišem, da je Slovenski oktet, »Clevelandski oktet«, kakor ga je imenovala Josie Zakrajškova, vsepovsod, kjer je zapel, navdušil poslušalce. Pevci so bili povsod prisrčno sprejeti. Zato je prav, da se v imenu Slovenske izseljenske matice tudi prek Rodne grude še enkrat zahvalim vsem tistim našim rojakom, ki so toliko prispevali k uspešni oktetovi turneji. Hvala vam!

In še to: Zanimanje za razmere v Sloveniji in Jugoslaviji je med našimi rojaki zelo veliko. Velika je tudi želja, da bi obiskali rodne kraje, pa tudi druga generacija rada obiskuje Jugoslavijo. Zato nas ne preseneča, da se je letos prijavilo za obisk v Jugoslavijo kar 20 skupin iz ZDA in Kanade. Mnogi pa bodo prišli tudi posamično, izven skupin.

Vsi ste enako dobrodošli med nami; pridite in oglasite se na Slovenski izseljenski matici, da vam stisnemo roko!

DVE ZALI

JOŽE VETROVEC

Po asfaltirani cesti onkraj Karavank se je razvila dolga vrsta avtomobilov. Kostanjeviški igralci, amaterji, so po svoji drugi predstavi v prepolni dvorani kulturnega doma v Ločah odšli na obisk v Svatnje. Mednje sem se pomešal tudi sam. Prisedla je starejša Korošica, ki ni mogla prehvaliti dobre igre dolenjskih igralcev. »Ko bi vedeli, koliko nam na Koroškem pomeni Zala...« je začela pogovor in nadaljevala:

»Lepo je, da ste nas prišli obiskat. Večkrat pridite. Saj je pri nas lepo. Ljudje radi vidijo, da pridete in da zaigrate na odru, da zaplešete in da ste veseli skupaj z nami...«

Mamica, ki jih je imela verjetno več kot 60, je kramljala in kramljala. Med drugim je povedala, kako visoko je njena domačija, od kako daleč si je prišla ogledat Miklovo Zalo in nam zaupala, da v Svatnjah, kamor smo namenjeni, živi resnična Zala. Tudi piše se Mikel. Gospodarju je ime Janez ali Hanza, ženi pa Justa. Osem otrok imata...

In res smo se kmalu ustavili v Svatnjah, majhni vasi, koder je posejanih le še ne-

1 2

Miklova Zala
iz Kostanjevice
na Dolenjskem —
Vera Koljančičeva
z gostom ansambla —
Miho Balohom

Ples pod vaško lipo —
detalji s predstave
Miklove Zale

kaj hiš. Veliko več jih tudi nikoli ni bilo. Oče Hanza nas je sprejel z razširjenimi rokami. Sedel je za mizo skupaj z dvema prijateljema. Kramljali so, mati pa se je motala okrog štedilnika. Po Zalo, doma ji pravijo Zalika, je bilo treba skočiti v Celovec, koder hodi v gimnazijo. Potlej smo jo slikali doma skupaj z očetom in materjo ter s tremi od sedmih otrok, kolikor jih je stalno doma.

Zalika Mikel je stara osemnajst let. Kmalu bo maturirala, potlej pa se bo odpravila na Dunaj, kjer bo študirala jezike.

3 4

Hanza Mikel iz Svatenj
na Koroškem
razkazuje
svojo domačo vas

Miklova družina
iz Svatenj

Pravi, da ji je dunajska univerza bližja kot ljubljanska, razen tega pa bo dobila kot ena izmed izredno dobrih dijakinj po vsej verjetnosti tudi štipendijo avstrijskega ministrstva za šolstvo. Veliko ni hotela pripovedovati, res pa je, da se nama je precej mudilo nazaj v Celovec. Ko sva se iz Celovca peljala v Svatnje, je pogovor tekel bolj o domu, pot nazaj pa je bila prekratka, da bi se lahko pogovorila kaj več. Ko sva bila v Svatnjah, je Zalika seveda pripadala svojim bratcem in sestricam. Oče Hanza je velel ženskam, naj prineso

polič vina in vtaknejo v lonec domače klobase. Pa nas ni dolgo pustil ob kozarcu. Njegovo 30 ha veliko domačijo smo si morali ogledati. Ne morali, ampak Hanza je bil tako prijazen, da je bil takoj za to, da nam vse razkaže. Najprej je pokazal, kod bi rad zgradil hotel, kod ima svoj lepi ribnik, v katerem goji postrvi, potlej smo jo zložno udarili na vrh griča, koder je bil nekdanj, v turških časih, tabor. Hanza se je razkoračil, pogladil sive lase in brke, povedal, da mu je vroče in zatrdil, da je bila tu, kjer smo stali, v turških časih resnično graščina. In dokazi. Popeljal nas je na rob in pokazal kamenje, ki je bilo lepo zloženo, med kamenjem pa je še vedno vse polno vidnih znakov, da ga je nekoč povezovalo apno. Potlej smo se prepričali, da so bile tu nekoč tudi nekakšne luknje, ki so jim bojda rekli strelne line. Morda so iz njih kdaj res kaj streljali, sedaj pa poganja iz teh lukenj le grmičevje.

Hanza Mikel ima nekaj njiv, pa pašnikov in travnikov in seveda gozdov. Vsega se nam ni ljubilo pogledati, raje smo smuknili nazaj, v hišo, kjer so bile klobase

PLES POD MLAJEM

ravno dovolj dolgo v vreli vodi. In vino je bilo hladno. Pa tudi Zalika je že nestrpno čakala, da se popeljeva nazaj v Celovec, kajti v domu, koder stanuje, so zelo strogi in ne sme zamuditi niti minute. Pot se je srečno končala, prišla sva pravočasno. Za sadni sok, ki naj bi ga popila in se morda kaj več pomenila, pa je zmanjkalo časa.

Dan poprej pa smo se v Ločah, kraju, kjer so imeli kostanjeviški igralci velik uspeh z igro Miklova Zala, malo dalj pogovarjala z glavno igralko, Vero Koljančičevo.

Vera je upodobila na amaterskem odru razen Zale že več kot deset ženskih likov. Po poklicu je prikrojjevalka. V podjetju »Labod« s škarjami kroji moške srajce, vsak dan, od ranega jutra do popoldneva. Skoraj vsak večer pa prepusti svojega sina materi in odhiti na vaje. Vsi igralci jo imajo zelo radi, sama pa se trudi, da bi vedno kar najbolje uspela. Da njen trud ni zaman, kaže med drugim uspeh, ki ga je imela kostanjeviška uprizoritev na Koroškem pa tudi drugod.

»Vaje se včasih zavlečejo pozno v noč. Pa nič ne de. Zjutraj je včasih malo težko vstati,« pravi kostanjeviška Zala, »a vendarle gre. Kadar pa gostujemo in zamudim v službi delo, vse to nadoknadim takoj potlej, ko se spet vrnemo domov. Iz mojega podjetja je tudi precej soigralcev, vendar imajo v podjetju razumevanje. Vedno seveda vse zamujeno delo nadoknadimo. Igramo z veseljem. Tudi moja mama je igrala, sploh pa vsi v Kostanjevici radi igramo. Kdor pri nas ne igra rad, pa vsaj gleda. Ljudje so kritični, vendar ne zlobni in je zato naše igranje kar prijetno.«

V vasi Dolina, nedaleč od Trsta, pod gradom Socerb, na italijanski strani slovenske zemlje, se je skozi dolga stoletja ohranil običaj, da fantje svojim izvoljenkam postavijo pod okna mlaje. Pa ne samo to, vsako leto prvo nedeljo v maju vsi slovenski fantje iz Doline zaplešejo pod mlajem, na katerega pritrdijo češnje. Na tej pa visi približno 500 kilogramov pomaranč in limon, med sadjem pa navadno bingljajo tudi kolači, ki jih dolinska dekleta speko same.

5 7
6

Ples dolinskih deklet in fantov — dvajsetletnikov
Mladina na svečanem sprevodu skož vas
Slovenska gostilna v Dolini pri Trstu

Pa začnimo že kar pri prvi soboti v maju. Fantje se že nekaj mesecev prej domeni, kdo bo vse sodeloval pri postavljanju mlaja. Izvolijo svojega fantovskega župana. Ta potlej vodi vsa dela. Že pred prvo soboto v maju odsekajo dolgo, več kot deset metrov visoko smreko, in jo otešejo in po potrebi tudi tako obtežijo, da je povsem ravna. V sobotni noči, to se pravi v noči iz prve sobote v maju na nedeljo, pa v vasi ukradejo še češnje, na njo navežejo sadje in vse skupaj dvignejo. Navadno so kmetje hudi, ker jim fantje odsekajo najlepšo češnje, pa nič hudega zato. Prišlo je že tudi do sporov pred sodišči, vendar fantje vedno zmagajo.

V nedeljo navsezgodaj je mlaj že postavljen in od vsepovsod prihajajo ljudje gledat, kakšen mlaj so fantje postavili. Pridejo tudi kramarji, ki tod razpostavijo svoje stojnice. Pečejo čevapčiče, režejo pršut, na vinski razstavi pa točijo odlično vino. Opoldne se zbere v Dolini že velika množica ljudi, popoldne pa pridejo pod mlaj vsi tisti fantje, ki so stari 20 let in zaplešejo z dekleti iz svoje vasi. S tem otvorijo ples, ki se zavleče pozno v noč. Seveda pa ta slovenski praznik, ki ga imenujejo ples pod mlajem, ni le praznik prebivalcev Doline, marveč vseh Slovencev, ki pridejo ta dan v Dolino iz bližnjih in daljnjih vasi.

Slike in besedilo: Jože Vetovec

MED NAŠIMI V PORENJU

Jože Jaklič iz Moersa z ženo
Franc Čebin iz Homberga z ženo
Martin Kink z ženo
Slovenka Stana iz Remscheida z družino

Skupaj s celjskim Komornim moškim zborom, ki je bil od 28. aprila do 8. maja na turneji po Zahodni Nemčiji in Holandiji, sva potovala tudi dva predstavnika Slovenske izseljenke matice. Mimogrede sva uspela obiskati tudi nekatere slovenske izseljence v Porenju, med katerimi sva bila izredno lepo sprejeta.

Vesela sva bila, da sva lahko obiskala naše stare znance: Martina Kinka, Franca Čebina, Miha Zupanca v Hombergu ter Jožeta Jakliča v Moersu. Od tod sva lahko obiskala tudi Repelen, kjer v samskem domu stanujejo številni naši rojaki, ki so v bližnjih rudnikih začasno zaposleni ali pa so se tam že stalno naselili.

Zlasti je delaven Josef Jaklič v Moersu, Alsenstrasse, ki je v preteklih letih skoraj vedno pripeljal posebne vlake naših ljudi, ki so v Jugoslavijo prihajali na dopust, njegova dejavnost pa tudi letos ni dosti manjša. Številnim našim ljudem pomaga pri urejanju potnih dokumentov, nabavljanju vizumov ter jim daje vse vrste informacij v zvezi s potovanjem v Jugoslavijo. Po svojih močeh mu pomaga tudi Martin Kink iz Homberga, čeprav pravi, da zaradi bolezni to že teže opravlja. Obema želimo, da bi imela čimveč uspeha pri svojem delu, da bi v Slovenijo pripeljala še veliko posebnih vlakov, Slovencem v Porenju in Porurju pa svetujemo, naj se, kadarkoli bodo v zadregi ob potovanju v Jugoslavijo, obrnejo na Jožeta Jakliča v Moersu ali na Martina Kinka v Hombergu.

PRVI MAJ V OBERHAUSNU- STERKRADE

Že na ulici napis, ki je presenetil: »Dobrodošli«. Na prireditvi v dvorani pa je bilo vzdušje kot na kaki veselici pri nas na podeželju. Mladi fantje in dekleta, le manjše število starejših, srečolov, kranjske klobase, le namesto vina, ki ga doma ob takih priložnostih pijemo, je bilo tu povečini pivo. Kvintet slovenskih fantov iz Holandije je znal prav tako posnemati Beatlese, kot zaigrati prave slovenske valčke in polke. Skupine pri mizah so sem in tja povzele pesem, ki so jo zaigrali fantje na odru.

S Slovenko iz Remscheida, ki je naju na to slovensko veselico pripeljala, z njenim možem in sinom, smo se pomešali v to družino. Nemške besede skoraj ni bilo slišati, le redko je komu kaka ušla. Problemi so bili na ta dan pozabljeni, do prave sproščenosti pa kljub temu ni prišlo. Slovenijo je nemogoče pričarati v tem srcu nemške industrije.

Na tem področju Porurja živi po nekaterih cenitvah okrog 6000 Slovencev, na tej prvomajski prireditvi jih je bilo 500 do 600, ki so se pripeljali iz bližnjih in daljnih krajev. Pozdravila sva se tudi z duhovnikom Cirilom Turkom, ki že nekaj let deluje med Slovenci v Porurju.

V pomenkih s številnimi ljudmi v dvorani je bilo največ vprašanj o tem, kako je doma. Videla sva, da so vsi tesno navezani na dom, na domačo deželo. Pripovedovali so nama o prijetnih doživetjih na dopustu doma preteklo leto ter o letošnjih načrtih. Vsi hočejo najprej domov, za tem malo na morje, hočejo si spet nabrati moči za življenje v tujini. Večina je zatrjevala, da se nameravajo vrniti, ko si le bodo prihranili toliko, da bodo lahko uresničili svoje načrte.

Tu in tam pa sva opazila bojazen, kaj bo, če pridejo na obisk v Jugoslavijo. Ali bodo še smeli nazaj? Jih doma ne bodo zaprli? Ali še drži amnestija? Ali so tudi oni zajeti z njo? Pojasnjevala sva jim in razlagala, da je popolnoma jasno, da so vsakomur odprta vrata nazaj v domovino. Spraševala pa sva se, kdo je tako zbegal te mlade ljudi? Od kod ta neutemeljena bojazen? Kakšno vlogo so morda imeli pri tem ti organizatorji prireditev za slovenske delavce? Nekateri se boje iti na dopust v domovino, ker jih je nekdo prepričal, da jim bo to škodovalo pri nemških oblasteh. Pravijo, da bodo s tem zgubili delo ali da bodo slabše plačani. Drugi pa vse to sami zavračajo in se ne boje ničesar; govoril sem s fantom, ki mi je zatrjeval:

»Dovolj mi je Nemčije, dovolj dolgo sem bil ausländer!« In z dekletom, ki me je spraševala: »Kako je kaj doma? ... V Kranju gradim hišo, še malo pa pridem za stalno domov!« Domovina je samo ena,« mi je zatrjeval drugi. »Najteže na svetu je — biti emigrant.«

Gledal sem v oči teh mladih ljudi tu in gledal v Slovenijo, ko se vračajo. Le majhno število teh ljudi smatra sebe za izseljence, večina se hoče prej ali slej za stalno vrniti, nekateri pa jim hočejo po vsej sili dati pečat političnih emigrantov.

To je bil le drobec, ki sem ga zapisal z letošnje prvomajske prireditve za slovenske delavce v Porurju. Prireditvev je vsekakor uspela, lahko pa bi še veliko bolj. Saj uspeha ne moremo meriti samo po tem, koliko ljudi se je prireditve udeležilo.

Jože Prešeren

JUGOSLAVIJA SVETOVNI PRVAK V KOŠARKI

Kapitan jugoslovanskega košarkarskega moštva Ivo Daneu (z žogo) je obenem tudi eden najboljših igralcev. Foto: Dušan Skerlep

Pot naše košarkarske reprezentance v Južno Ameriko bo brez dvoma eno nepozabnih poglavij v zgodovini jugoslovanskega športa. Ko zapisujem te vrstice, imam v mislih tako uspeh, ki smo ga dosegli z osvojitvijo svetovnega prvenstva v Čilu, še bolj pa nepopisno prijetna doživetja ob srečanju z našimi rojaki. Iskreno moram povedati, da smo pred odhodom vedeli o njih prav malo. Niti slutili nismo, zato smo bili potem tolikokrat, vsak dan, prijetno presenečeni, ko smo daleč od domovine našli del Jugoslavije, na katerega smo lahko ponosni, in ki so se mu naši športniki oddolžili z zmagovitimi nastopi, ki so odjeknili po celem svetu, najbolj pa seveda v Južni Ameriki.

Naša prva postaja je bila Antofagasta, mesto na severu Čila. Ko smo iz letala opazovali puščavo, smo verjeli, da nas čakajo naporni in prav malo veseli dnevi. Takoj po pristanku pa smo spoznali, da se bomo počutili kot doma.

Na letališču so nas čakali naši izseljenci, ki smo jim pozneje pravili kar »naši«. Prišli so z avtomobili, kamioni ali avtobusi. Tisti, ki so zapustili stari kraj pred pol stoletja, kot oni, ki tam živijo manj časa. Nekateri, bili so že iz druge ali tretje generacije, so nam izrekli dobrodošlico napol v španščini, vendar s čustvenostjo in solznimi očmi, ki so nam povedale več kot vse besede. Od tistega trenutka dalje so bili dnevi v Antofagasti izpolnjeni z obiski, razgovori, ki so trajali do jutranjih ur, gostoljubnostjo, ki se ji v celoti nismo mogli odzvati zaradi vsaj deloma športnega režima življenja, ki so ga morali ohraniti naši fantje. Spoznali smo naše ljudi na njih domovih, delovnih mestih, v družbenem in poslovnem življenju. Občudovali smo jih brez pridržka. Najprej zato, ker so v tujini, pod najtežjimi pogoji z marljivostjo, z vztrajnostjo in ne nazadnje hrabrostjo, dosegli visok ugled, potem pa, ker so se vsa ta dolga desetletja borili za svoj jezik in narodnost in da jim za to ni bilo žal ne časa ne težko priborjenih sredstev. Igrali smo na stadionu, ki ga bodo odplačevali še dolgo in so ga dogradili ob tem času samo zato, da bi nas lahko sprejeli.

Pogosto smo obiskovali njihovo družabno središče Jugoslovanski klub, kjer so nam ob slovesnem sprejemu podarili lične

spominke in kjer smo pred odhodom preživeli zadnjo noč v krogu stotih, med njimi tudi takih, ki so pripotovali od daleč, da bi bili navzoči na tem srečanju. Skoraj vsi so bili Dalmatinci, večinoma z otoka Brača. Ni treba pripomniti, čeprav sta bila med nami vendarle dva Splitčana, da smo bili brez izjeme spontano ves čas le Jugoslovani in da smo se za hip ločili le, ko smo zapeli slovensko, srbsko ali dalmatinsko narodno.

Vse to se je v Santiagu in Valparaisu, kjer smo bili pozneje, ponovilo. Žal so bile naše športne obveze tam mnogo večje in smo marsikdaj odbili številna vabila. Med njimi tudi tisto iz najjužnejšega mesta na svetu Punta Arenasa, kamor nas je vabila tamkajšnja, obenem najmočnejša, jugoslovanska kolonija. Nenehno smo prejeli tudi čestitke in pisma, brzojavke od organizacij in posameznikov.

Za vse te čudovite trenutke se žal ne moremo zahvaliti vsakemu posebej. Zagotovim pa lahko, da bodo vsi člani naše delegacije izrabili sleherno priložnost za to, da bi pripovedovali o naših v Čilu, o njihovem življenju, ki ga premalo poznamo in ki zasluži vse večjo pozornost.

Ne bi povedal vseh vtisov, če bi ne omenil še srečanj v Braziliji, ki so bila nasprotje teh, in so zapustila neprijeten občutek. V Riu Claru na primer sta se nam boječe približala dva Jugoslovana, povojna emigranta. Izdajal ju je nesiguren pogled, ne toliko zaradi slabe vesti kot zaradi tega, ker ju je strlo življenje v tujini. Potem, ko smo ju ohrabрили, sta nam pripovedovala svoji življenjski zgodbi. Bili sta tako bedni in žalostni, da sem spremenil pogovor. Povabil sem ju v restavracijo — očitno že dolgo nista bila v njej — narkar smo se z grenkimi občutki razšli. Naslednje jutro, ko smo z avtobusom zapuščali mesto, sem videl enega, ki je iz daljave opazoval naš odhod in kot mnogi, ostal sam — brez besed. Tega pomena ni lahko doumeti v vsej tragiki teh ljudi. To kajpada ni bil edini primer.

Razumljivo, da je nemogoče zapisati vse dogodke, še manj pa jih obravnavati problemsko. Dejstvo, ki v vseh primerih ostaja nespremenljivo, pa je najverjetneje to, da Jugoslovani tam zaslužijo in potrebujejo več naše pozornosti.

ING. BORIS KRISTANČIČ

Dva pomembna sejma

V maju je imel na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani velik uspeh mednarodni sejem obmejnega sodelovanja Alpe-Adria, ki so se ga udeležili številni razstavljalci iz Italije, Avstrije ter iz Slovenije in Hrvaške. Poleg velikega komercialnega uspeha so pomembni tudi stiki, ki so bili navezani med sosedi, saj je bilo v okviru tega sejma organizirano tudi športno srečanje pod naslovom Alpe-Adria.

V dneh od 4. do 12. junija pa je bil v Ljubljani 7. mednarodni lesni sejem, ki se ga je udeležilo 121 razstavljalcev — iz 14 dežel. Na sejmu so bili seveda zbrani vsi ugledni in svetovno znani proizvajalci strojev in naprav za lesno industrijo iz Zahodne Nemčije, Švice, Avstrije, Italije, Vzhodne Nemčije, Poljske, Nizozemske in drugih dežel. Naša podjetja se sicer še ne morejo kosati z nekaterimi svetovno znanimi tovarnami, vsekakor pa smo lahko veseli napredka, ki ga domača industrija pokaže na lesnih sejmih.

Nedvomno največ obudovalcev pa se je zbralo okrog pohištva, predvsem pri izdelkih tovarne »Meblo« iz Nove Gorice. Več razstavljenih izdelkov je bilo že pripravljenih za izvoz v Francijo in Italijo, izdelki razstavljeni na sejmu pa so bili na voljo tudi domačim kupcem.

Potovanje brez vozovnice

Brezskrbne počitnice so včasih za mlade ljudi polne skrbi. Radi bi potovali, spoznavali domovino, žep mnogih deklet in fantov pa je včasih preplitev za dolga potovanja. Prav zaradi tega se je tudi v Jugoslaviji udomačila posebna oblika potovanja — brez vozovnice. Mladi ljudje se postavijo ob cesti in dvigajo palec voznikom, ki vozijo mimo. Včasih jim ustavijo, včasih ne, včasih pridejo na drugi konec domovine, včasih le do prvega mesta. Avtostop je pač muhast kot vreme!

Avtomobilov je vsak dan več, samo v Sloveniji jih je registriranih prek 43 000, le za sto manj kot v veliko večji republiki Srbiji, fantje in dekleta pa z avtostopom še vedno potujejo počasi. Ne smemo reči, da so vozniki zaradi tega brezobzirni, če nočejo ustavljati avtostoparjem, kajti vsi

imajo že pripravljen izgovor: »Kako naj vzamemo v vozilo človeka, ki ga sploh ne poznamo! V časopisih smo brali, da so avtostoparji lahko tudi nevarni. Vsaj v nekaterih državah. Pa tudi pri nas se nekateri ne obnašajo najboljšo!«

Mladinski tednik Mladina, ki izhaja v Ljubljani, je v začetku leta začel obširno razpravo o avtostopu, uredništvo je sklicalo tudi posvetovanje predstavnikov Avtomoto zveze Slovenije in Združenja šoferjev in avtomehanikov Slovenije. Glavna tema vseh teh pogovorov je bilo predvsem to, kako izboljšati avtostop in omogočiti mladim ljudem poceni potovanja.

Sklep vseh teh razprav je bil tak: vsem, ki želijo potovati z avtostopom, je treba izdati posebne izkaznice. Tako se je začelo. Zdaj potuje z izkaznicami po domovini že nad 2000 fantov in deklet in tako je potovanje precej hitrejše. Vsak avtostopar se že v začetku potovanja z izkaznico predstavi vozniku in tako ta prav dobro ve, koga ima v avtomobilu. Ob koncu vožnje avtostopar celo »plača« vozniku prevožene kilometre — s kuponi. Z izkaznico prejme namreč vsak avtostopar tudi kupone za 2000 kilometrov. Voznik, ki zbere največ teh kuponov, lahko pričakuje ob koncu leta nagrado. Največji prijatelji avtostopa bodo ob koncu leta namreč nagrajeni z avtomobilom in potovanji.

S takim potovanjem pa so zadovoljni vozniki in avtostoparji. Vozniki predvsem zato, ker dobro vedo, koga so vzeli v vozilo, avtostoparji pa zato, ker jim vozniki raje ustavljajo.

Tako potujejo letos mladi Slovenci najceneje: za 250 starih dinarjev. Toliko stane izkaznica in pa zavarovanje. Vsi avtostoparji so namreč nezgodno zavarovani med vožnjo in takoj po končani vožnji.

Se pred začetkom avtostoparske sezone so fantje in dekleta preizkusili, kako bo odslej uspevalo potovanje z izkaznicami. Štiri dekleta in štirje fantje so se v parih podali na avtostop proti Kopru, Jesenicam, Mariboru in Otočcu pri Novem mestu. Obenem so tudi tekmovali, kdo bo prišel prej na cilj: fantje ali dekleta. Nekateri namreč pravijo, da vozniki raje ustavljajo dekletom. Tekma se je res končala z zmago deklet, toda fantje so prišli na določene cilje kmalu za njimi.

In ko vas bodo ob slovenskih cestah ustavljali z rumeno rdečimi izkaznicami

fantje in dekleta, vedite, da so to tisti, ki bi radi poceni spoznali čimveč novih krajev in ljudi.

Sodelovanje pobratenih mest

Pobrateni mesti Trbovlje in Sallaumines bosta tako kot lani tudi letos tesno sodelovali. Predvidena je tudi izmenjava otrok med letnimi počitnicami. Za razliko od lanskega leta bodo letos otroci iz Sallauminesa letovali skupaj s trboveljskimi družinami, deset otrok iz Trbovelj pa bo letovalo v Franciji.

Delegacija občine in rudnika Trbovlje bo letos obiskala Sallaumines. Namen obiska je dvojen: nadaljevati z izmenjavo izkušenj v upravljanju občine, urbanističnega urejanja mesta ipd. in tesnejši, neposredni stiki z našo ekonomsko emigracijo, ki živi v tej pokrajini.

V Trbovljah bodo pripravili posebno razstavo o razvoju mesta, ki jo bodo nato poslali v Sallaumines. V Trbovljah pa bodo priredili razstavo o razvoju in življenju mesta Sallaumines. Letos bo uresničena že lani izražena misel o preimenovanju ene izmed trboveljskih ulic v ulico Sallaumines. Po vsej verjetnosti bo to ulica, ki pelje mimo občine Trbovlje. Francoskim tovarišem so tudi predlagali izmenjavo rudarjev, in sicer tako, da bi pri nas letovalo pet francoskih rudarjev in pet rudarjev-izseljencev.

Podporočnik aviacije Mirko Anžel, rudarski sin iz Trbovelj, je predsedniku Titu letos predal štafetno palico jugoslovanske mladine s pozdravi za njegov rojstni dan

ZANIMIVOSTI N O V I C E

Dražgoše. Zadaj Ratitovec. Foto: Mirko Kambič

11. avgusta izseljenski dan v Trbovljah

Podružnica Slovenske izseljenske matice v Trbovljah bo tudi letos 11. avgusta priredila svoj že tradicionalni izseljenski dan.

Okvirni program prireditev, ki bo razdeljen v dva dela, je naslednji: Dopoldne bo v muzeju ogled zbranega gradiva iz zgodovine Trbovelj. Opoldanski čas je namenjen obisku okoliških turističnih postojank. Popoldne ob 16.30 pa bodo odprli razstavo revirskih motivov zasavskih slikarjev.

Ob 17. uri bo v gledališki dvorani delavskega doma uprizorjena drama Mire Miheličeve: Svet brez sovraštva. Nato pa bo v avli Delavskega doma zabavni program, pri katerem bo sodeloval zabavni orkester z domačimi pevci. Igrali in peli bodo domače pesmi in viže.

Letošnje prireditve izseljenskega dneva je trboveljska občina uvrstila v program prireditev, prirejenih v počastitev 25. obletnice vstaje jugoslovanskih narodov.

Dolenjske Toplice. Foto: Mirko Kambič

Doma izdelani priključki za žetev

Po raznih poteh prihaja v naše vasi čedalje več malih kmetijskih strojev. Najbolj iskan stroj je vsekakor motorna kosilnica, še zlasti znamke »Alpina«, ki je uporabna za košnjo na vsakem terenu. Nekaj sto takih strojev so nabavile kmetijske zadruge, precej pa tudi kmetje sami. Ta motorna kosilnica je praktična tudi zato, ker je možno z njo tudi žeti, za kar pa je

potrebna manjša priključna naprava. Kot stroj sam je bilo potrebno tudi priključek za žetev doslej uvažati. Poslej pa tega ne bo več treba. V semiškem obrtnem podjetju izdelajo lahko dovolj žetvenih priključkov za kosilnico znamke »Alpina« za vso državo.

Prve priključke za žetev, izdelane v Semiču, so preskusili že jeseni pri žetvi ajde. Po teh praktičnih izkušnjah pa so model še izpopolnili in prilagodili terenskim potrebam. Šele nato so izdelali večjo serijo. Ti priključki so precej cenejši kot uvoženi; stanejo okoli 22 000 starih dinarjev.

V semiškem obrtnem podjetju izdelujejo razen tega še razno drugo kmečko orodje. Popraševanje je tolikšno, da skoraj ne morejo zadovoljiti naročilom. P. R.

Traktorji za kmete

Doslej so pri nas kmetje lahko kupili traktor le za devize, poslej pa ga bo mogoče tudi za dinarje. Ljubljansko podjetje »Agrotehnika« je sklenilo pogodbo o na-

kupu večjega števila češkoslovaških lahkih traktorjev znamke »zeton«, 25 KM, ki so zelo primerni za obdelovanje kmečkih posestev. Za omenjeno vrsto traktorja so na razpolago tudi vsi priključki, uvoznik pa tudi zagotavlja, da bo zanje dovolj nadomestnih delov in da bodo organizirali stalno servisno službo. Traktor »zeton« je kakovosten kmetijski stroj, ki je znan tudi v zahodnih deželah, pri nas pa je uspešno prestal preizkušnjo. Opremljen je z jermnico, kosilnico in posebno kljuko za vleko prikolic. Pri Agrotehniki menijo, da so naposled našli tak stroj, kot si ga naš kmet že dolgo želi. Prve traktorje bodo dobili jeseni, cena pa bo znana v kratkem. Kmetje bodo traktorje lahko kupili prek kooperacijskih obratov pri kmetijskih zadrugah ali pa neposredno pri Agrotehniki v Ljubljani.

Razen tega so pri Agrotehniki kmetijske zadruge naročile za svoje kooperante 2500 motornih kosilnic znamke BCS in »Alpina« italijanske izdelave. Za kmete, ki imajo na razpolago devizna sredstva, pa ima Agrotehnika na razpolago tudi avstrijske traktorje znamke »Steyer«.

ZANIMIVOSTI N O V I C E

Praznik češenj so priredili zadnjo nedeljo v maju v Dobrovem v goriških Brdih. To je bilo obenem tradicionalno srečanje Slovencev z obeh strani meje na Goriškem, ki ga je priredila Zveza kulturno prosvetnih organizacij v Novi Gorici in turistično društvo v Brdih. Nastopili so pevski zbori z Goriškega in zamejstva ter folklorna skupina »Tine Rožanc« iz Ljubljane. Veselo in prijetno slavlje je bilo zelo dobro obiskano.

Pridelek češenj upada. Primorska je bila skoraj sto let glavni dobavitelj češenj za vse evropske trge, saj je znašal letni pridelek tega sadeža na Vipavskem, Goriškem in Koprskem okoli 7000 ton. V zadnjih letih pa pridelek neprestano pada, ker je vse manj češnjevih dreves. Kmetje pravijo, da se češenj ne splača gojiti, ker je obiranje zamudno. Višja kmetijska šola v Poreču je na svojem posestvu pred leti posadila poskusni nasad češnjevih dreves v vrstah kakor vinsko trto. Drevesca vsako leto obrezujejo in jim puščajo veje, da zrastejo v obliki pahljače. Spodnje veje dveh sosednjih dreves bodo cepili tako, da se bodo zrasle skupaj. Te bodo pričvrstili na žično oporo, enako tudi drugo in tretjo vrsto vej. Tako bo 25 ali še več dreves tvorilo pravzaprav eno samo češnjevo drevo, kjer bo obiranje lahko in enostavno. Seveda bo treba preračunati kakšni bodo stroški za ureditev takšnih češnjevih nasadov.

Sedem medvedov je lani padlo na Kočevskem. Odstrelili so jih inozemski lovci in seveda plačali z devizami. Poleg medvedov so odstrelili tri jelene, trinajst srnjakov, štiri gamse in enega divjega prašiča. Za odstreljeno divjad so plačali okrog 8 milijonov 800.000 starih deviznih dinarjev. To divjad so odstrelili izven gojitvenih lovišč.

Iz Ljubljane v Trst v treh urah se lahko pripeljejo potniki z novim motornim električnim vlakom, ki je začel voziti z letošnjim junijem. Elektromotornik odpelje iz Ljubljane ob 6.14 uri.

Mednarodni zbor radioamaterjev je zasedal v Opatiji konec maja. Udeležilo se ga je blizu sto predstavnikov iz devetnajst dežel Evrope, Afrike in Azije. Kot gostje so se ga udeležili tudi radioamaterji iz ZDA in Kanade.

Za odkup in ureditev Gregorčičeve roistne hiše v Vrsnem se zbiranje sredstev uspešno nadaljuje. Med darovalci večjih in manjših zneskov so šole, podjetja, ustanove in posamezniki. Do konca aprila so zbrali že nad šest milijonov starih dinarjev.

Film o potopljenih kulturnih znamenitostih bo posnelo ljubljansko filmsko podjetje Viba film. Gre za to, da bi na umetniški način prikazali potopljene kulturne znamenitosti na obalnem področju Jadranskega morja. Film bo posnet v barvah. Snemali bodo v Dubrovniku, Splitu, največ pa v Pulju in okolici. Snemali bodo s pomočjo potapljačev.

Nove televizorje, zelo izpopolnjene izdelave, je poslala na trg Elektonska industrija iz Niša. Na tem novem televizijskem sprejemniku, ki se imenuje »Silva 65«, je mogoče sprejemati deset programov. To je v Jugoslaviji za zdaj najdražji televizijski sprejemnik domače izdelave. Tovarniška cena je 2850 no-

Jože Bertonec kroparski kovač

Obdelati železo z rokami je prava umetnost, ki pa ob stalnem industrijskem napredku počasi izumira. Zato je toliko bolj zanimiv človek, ki še na ročen način izdeluje predmete, ki so sposobni konkurirati industrijsko izdelanim predmetom.

Tu mislimo starega kovača Jožeta Bertonecja, vaščana iz Kroke, tradicionalne kovaške vasi, ki leži med hribi v bližini Blejskega jezera.

Našli smo ga ob kovaškem ognjišču z njegovimi najljubšimi prijatelji: kladivom, nakovalom in pa seveda z glavnim pomočnikom — železom.

Kuje in kuje brez prestanka. Njegovi izdelki krasijo domove po različnih deželah sveta.

1 2
Veličasten spomenik
žrtvam nacističnega
terorja pod Ljubeljem,
ki ga je izdelal
kroparski kovač
Jože Bertonec

Jože Bertonec pri delu

V turistični sezoni ga obiskujejo turisti iz Nemčije, Švice, Avstrije, Italije, Belgije, Nizozemske in celo iz Združenih držav Amerike in kupujejo ali naročajo umetno kovane izdelke, ki jih ustvarja Jože s tolikšnim veseljem in ljubeznijo.

Presenečeni smo opazovali njegovo delo. »Samo kujem,« je rekel. »Razlika med železom in cvetom je samo v tem, da cvet cvete spomladi, železo pa takrat, ko ga dobi v roke človek!«

Vprašali smo ga, v čem je razlika med industrijskim načinom oblikovanja železnih predmetov in njegovim delom.

»Pojdite z menoj, pa boste takoj opazili razliko med enim in drugim.« V kleti lahko z lahkoto opazimo, da dá človeška roka predmetu čisto drugačen videz, je pa seveda vrednost takih predmetov zaradi težke izdelave in umetniške vrednosti veliko večja.

»Koliko časa še nameravate delati?« smo ga vprašali. »Fantje, mlad sem še, saj imam komaj 60 let, kovačija pa je moje razvedrilo. In še nagrobni spomenik si moram skovati, ker mi ga ne bo nihče drug. Delam predvsem zase, veliko pa tudi prodam. Ko je izdelek gotov, je treba najti nekoga, ki ga razume in ki ga lahko plača. Včasih je lažje z drugimi kot s prvimi.«

Svoje predmete je Jože doslej prodal Zavodu za ureditev stare Ljubljane, ljubljanski mestni hiši, Železarskemu inštitutu v New Yorku ter različnim inštitutom v Nemčiji, Belgiji in na Nizozemskem. Razen tega pa jih redno prodaja tudi prodajalni »Borec« v Ljubljani.

Turisti, ki se pripeljejo iz Avstrije skozi ljubeljski predor, lahko vidijo na mestu, kjer je med vojno stalo nemško koncentracijsko taborišče, spomenik, ki je prav tako delo Jožetovih rok.

»To je bila stvar, ki sem jo delal z ljubeznijo, saj je izraz borbe naših narodov za njihov obstoj.«

ARMANDO BLAŽINA

ZANIMIVOSTI N O V I C E

Košarkarski festival v Tivoliju

Najboljši evropski košarkarji se bodo letos med 14. in 16. oktobrom zbrali v Ljubljani na elitnem košarkarskem turnirju. Sodelovala bo reprezentanca Evrope, za katero je predviden tudi Jugoslovčan Djerdja iz Zadra, Simmenthal iz Bologne letošnji evropski pokalni prvak, ter dve najboljši jugoslovanski ekipi, med katerimi bo prav gotovo ljubljanska Olimpija. Ta turnir bo vsekakor velikega pomena na kongresu organizacije FIBA v Montevideu, ko bodo odločali o tem, ali naj Ljubljana dobi organizacijo svetovnega prvenstva v košarki leta 1970.

Novi potni listi

Konec maja so začeli z izdajanjem novih potnih listov, ki predstavljajo nekaj pomembnih novosti; potni listi bodo odslej veljali deset let. To pomeni, da ga ne bo treba več podaljševati vsako drugo leto, s čimer bo našim državljanom prihranjenega precej časa in denarja. Z veljavnostjo potnega lista se bo spremenil tudi rok veljavnosti vizuma. Doslej je namreč veljal vizum samo za eno potovanje, po vrnitvi iz tujine je bilo treba za naslednje potovanje znova prositi za vizum. Novi predpisi pa omogočajo, da se bodo lahko naši državljanji sami odločili za tri vrste vizumov: prvi bo samo za enkratno potovanje, drugi za šest potovanj v letu, tretji pa za neomejeno število potovanj v enem letu. Ti novi predpisi so posebej zanimivi za tiste naše državljanje, ki so na začasnem delu v tujini, pa tudi njihove družinske člane, ki so v domovini. Za vse te so novi predpisi znatno olajšanje.

Vsa jugoslovanska diplomatska in konzularna predstavništva v tujini so začela izdajati nove potne liste že 20. maja. Tudi naši državljanji, ki imajo stare potne liste, a so še veljavni, jih morajo zamenjati za nove desetletne potne liste najkasneje do konca leta, ko ne bodo več veljavni.

Na to morajo računati zlasti tisti naši državljanji, ki so na delu v tujini. Vizumi v starem potnem listu bodo veljali le do 31. decembra letos. Naši državljanji, ki živijo v tujini in imajo stalni potni list, pa si morajo zapomniti, da bodo veljali njihovi potni listi do 31. decembra 1970. Do tedaj morajo tudi oni zamenjati potne liste.

Za zamenjavo ni potreben noben dokument, samo stari potni list. Zato priporočamo vsem tistim našim državljanom, ki so na začasnem delu v tujini, in tistim državljanom, ki s stalnim potnim listom živijo v tujini, da slej ko prej potne liste zamenjajo. Lahko pa jih zamenjajo tudi ob obisku v domovini. Novi potni listi so za državljanje s področja SR Slovenije v slovenščini.

Praznik Bele krajine

V soboto in nedeljo, 4. in 5. junija, je Belo krajino preplavila množica turistov iz vse Slovenije in Hrvaške. Pripeljali so se z vlaki, avtobusi, osebnimi avtomobili. V Črnomlju je bila letošnja največja belokranjska turistični prireditev — jurjevanje.

Že v soboto so »kresnice« iz Dragatuša vabile na kresovanje, ki je bilo na velikem prostoru pod železniško postajo. Ob kresovanju so priredili bogat folklorni program, ki so ga poživili še gostje iz Hrvaške. Obiskovalce je posebno navdušil ljudski pevec Jozo, ki je svoje pesmi spremljal na orglicah in na glasbilo, ki ga je izdelal sam iz glinastega lonca, svinjskega mehurja in brezove metle.

Posebno lep in svečan pa je bil spored v nedeljo. Pred več tisoč gledalci so se zvrstila belokranjska kola in svatbeni običaji. Vsi nastopajoči so bili oblečeni v prave belokranjske noše.

Letošnje jurjevanje je bilo že tretje po vrsti. V dveh dneh je Belo krajino obiskalo več kot 10.000 turistov. Zaradi tako velikega obiska so se Belokranjci odločili, da bo to jurjevanje tradicionalno in ga bodo prirejali vsako leto prvi teden v juniju.

Osebjem gostilne Sterk na Ajševici pri Gorici, kjer bo letošnje srečanje primorskih rojakov, ki bodo na obisku v domovini. Med osebjem je tudi mala Vlasta, pet in pol let, ki ji pravijo tudi najmlajša natakarka na Primorskem. Foto: Mirko Ličen

vih dinarjev, v maloprodaji pa bo veljal okrog 3300 novih dinarjev.

Jugoslovanske ladjedelnice so se povzpele med 12. in 15. mesto v svetovni razpredelnici ladjedelniških držav. Doslej so zgradile za tuje naročnike številne ladje v skupni tonaži 1.200.000 bruto registrskih ton. Od teh je bilo lani zgrajenih v tonaži za 252.000 brt. To pomeni, da so lani zgradile za tuje naročnike dvakrat več ladij, kakor predlanskim.

Ribiško šolo bodo v jeseni spet odprli v Izoli. Takšna šola je delovala že pred leti, potem pa so jo zaprli. Živiljenjske potrebe so dokazale, da je ob našem morju takšna šola potrebna. V tem času je ribištvo zelo napredovalo, zato bo nova ribiška šola, ki bo delovala v okviru pomorske šole, zahtevnejša in bo triletna, medtem ko je bila prejšnja dveletna. Šola bo sprejemala kandidate po končani osemletki, stari morajo biti od 15 do 20 let. Za prvi letnik je kombinat »Delamaris« iz Izole razpisal 25 štipendij, podjetje »Jugotlantik iz Pulja pa deset štipendij.

V Gorici so maja slavili dvajsetletnico slovenskega dijaškega doma, ki je brez dvoma odigral pomembno vlogo med slovensko mladino ob naših mejah, saj se je v tem času v njem zvrstilo nad osemsto slovenskih otrok z Goriškega, Beneške Slovenije in drugih krajev ob naših mejah.

V Siriji bodo gradila železniško progo jugoslovanska podjetja »Tunelogradnja« in »Mostogradnja« iz Beograda ter podjetje »Mavrovo« iz Skopja. Zgradila bodo 88 kilometrov proge na magistralni progi od Damaska do iraške meje in to na najtežjem odseku. Kljub temu je bila za ta dela zelo močna mednarodna konkurenca med gradbenimi podjetji. Jugoslovanska podjetja so se zavezala, da bodo ta odsek proge dogradili v treh letih in pol.

V Moravcih v Pomurju so izročili namenu novo asfaltirano cesto od Marjanec do Moravcev. S tem je dobil znani turistični in zdraviliški kraj sodobno zvezo, ki je bila zelo potrebna. V Moravcih so v maju s posebno prireditvijo odprli tudi letošnjo kopalniško sezono. Glas o moravskih toplicah in zdravilnem učinku tople vode se je že daleč razširil. Tudi avtobusna podjetja so poskrbeli za redne zveze z Moravci. Zlasti veliko zanimanje za te toplice je tudi v sosednji Avstriji, zato od maja redno vsak dan vozi avtobus na progi Gradec—Moravci.

Za gradnjo novega onkološkega inštituta (inštitut za zdravljenje rakastih obolenj) so do letošnjega 26. maja prispevali občani, podjetja in razne delovne organizacije v denarju in obveznicah skopskega posojila 231 milijonov 252.575 starih dinarjev.

Mariborska bolnišnica je dobila novo stolpnico, ki ima 14 nadstropij s 17 etažami, kjer bo 425 prostorov. V tej zgradbi, ki bo sodobno opremljena, bo imela mariborska bolnišnica svoj nevropsihiatrični in interni oddelek s skupno 400 bolniškimi posteljami. Mariborčani in okoličani, ki se hodijo zdraviti v mariborsko bolnišnico, so doslej zbrali za gradnjo novega poslopja, ki je zdaj v grobem dograjeno, 69 milijonov starih dinarjev v gotovini in obveznicah posojila za Skopje.

Gregorčičev spomenik, delo pokojnega akademskega kiparja Jakoba Savinška, v Kobaridu ob odkritju

Posebna izdaja goriške »Soče« ob smrti pesnika Simona Gregorčiča

Muzej goriškega slavčka

Letos bo poteklo 60 let, odkar je v Gorici umrl Simon Gregorčič, ki je s svojimi pesmimi tako zaslovel, da ga je ljudstvo na Primorskem imenovalo kar »Goriški slavček«.

Pred nekaj leti, ko je bilo na Vrsnem, v rojstnem kraju Simona Gregorčiča, veliko narodno slavje, se je rodila misel, da bi morali pesniku urediti njegovo domačijo. Toda takrat se je zanjo ogrevalo le majhno število ljudi, letos pa je pobuda zajela takšen obseg, da nas do slovesnega trenutka loči samo nekaj mesecev. V Tolminu, kjer je tudi občina, kamor spada pesnikov rojstni kraj, so že v lanskem letu začeli s pripravami za odkup in ureditev Gregorčičeve rojstne hiše. Odkupiti je bilo treba stavbo, kjer zdaj stanujejo njegovi sorodniki, in pod strokovnim vodstvom goriškega muzeja jo preurejajo, da bo taka, kakršna je bila pred šestimi desetletji, še preden jo je razrušila prva svetovna vojna. Počasi vneti delavci goriškega muzeja zbirajo tudi predmete in dele pesnikove skromne zapuščine, ko je kot duhovnik služboval v raznih krajih na Goriškem. Tudi posamezniki hranijo dele njegovega premoženja, zato bo moral muzej, ki vodi urejanje Gregorčičeve hiše, več predmetov tudi odkupiti.

Kot so se domenili goriški muzej in vsi tisti, ki pripravljajo Gregorčičevo proslavo, so začeli z zbiranjem denarja, kajti stroški za odkup in ureditev pesnikove rojstne hiše ter za pripravo same proslave bodo preseglji 12 milijonov starih dinarjev. Številna podjetja s Primorske so že poslala svoj prispevek v denarju ali materialu. Denar pa so poslali tudi posamezniki, šole in občinske skupščine. Tudi iz zamejstva so rojaki že poslali svoje prispevke.

Med vsemi moramo prav gotovo posebej opisati učence osnovnih šol in dijake gimnazij, ki so največ prispevali k uresničitvi te zamisli. Učenci iz raznih šol z Gregorčičevo akcijo med prebivalstvom ustvarjajo živo zanimanje za praznovanje na Vrsnem. Tako v Tolminu že danes računajo, da se bo slovesnosti, ki jih bodo združili z jubilejem Posoškega planinskega društva in z zborom partizanske Gregorčičeve brigade, udeležilo okrog 15 tisoč ljudi od blizu in daleč, saj bo dogodek

KULTURA KULTURA KULTURA

velikega kulturnega pomena za vso Slovenijo.

Ob tej priložnosti bo založba Mladinska knjiga izdala že večkrat ponatisnjeno zbirko Gregorčičevih poezij, izšle pa bodo še druge publikacije, ki bodo posvečene Gregorčičevemu prazniku in tako ali drugače povezane z imenom nesmrtnega pesnika.

Tudi turistična društva v Gornjem Posočju se že pripravljajo na pomembni dogodek. V avgustu, ko bo za proslavo že vse nared, bodo izšle priložnostne fotografije in razglednice pesnika, rojstne hiše in podobno. Tudi tolminska pokrajina s Sočo in zasneženimi gorami bo zastopana z nekaj novimi motivi.

Letos vlada za Vrsno veliko zanimanje, saj pesnikovo rojstno hišo obiskujejo številni izletniki. Med njimi so najštevilnejši šolarji iz vse Slovenije, ki jim postanek na Vrsnem zdaj, ko je že odprta cesta čez visokogorski prelaz Vršič, pomeni prijeten dogodek na krožnem potovanju ob zahodni državni meji in po dolini Soče.

Gregorčičeva rojstna hiša na Vrsnem pa pričakuje tudi slovenske izseljence.

TADEJ MUNIH

Slovenska režiserka v New Yorku

Slovenska režiserka in vodja Eksperimentalnega gledališča v Ljubljani Balbina Batelino-Baranovičeva, ki je kot štipendistka Fordove ustanove na študiju v ZDA, je z velikim uspehom skupno s štipendistom iz Beograda, pianistom Duškom Trbojevičem, pripravila v International Midtown Centru v New Yorku recital jugoslovanske poezije. V izboru so bile med drugim pesmi Prešerna, Župančiča, Kosovela in drugih. Na posebno povabilo je Baranovičeva odpotovala kot predavateljica tudi na mednarodni festival umetnosti Vzhod—Zahod na Havaje, kjer je predavala o jugoslovanski gledališki kulturi ter o njeni vlogi in mestu pri nas. Tečejo pa tudi pogovori za odrsko postavitev slovenskega dramskega dela na enem izmed newyorških odrov v režiji naše režiserke. Balbina Batelino-Baranovičeva, ki bo ostala v ZDA leto dni, proučuje sodobno ameriško gledališko kulturo, oblikovanje in organizacijo ter vzgojne postopke za različne stopnje starosti.

Riko Debenjak umetnik svetovnega slovesa

JANA MILČINSKI

Grafik Riko Debenjak

Reprodukcija: Kompozicija št. IV, 1965/66

Pred kratkim je iz Kanade prispela razveseljiva novica: slovenski slikar in grafik Riko Debenjak je za svojo grafiko »Drevo, skorja, smola« št. 5 dobil najvišjo nagrado: »S. A. Reid Silver Memorial Award v Torontu«. To nagrado so mu podelili umetniki in člani žirije za najboljši list na razstavi, ki je bila prirejena ob 50-letnici društva kanadskih slikarjev in grafikov. Ime nagrajenca Rika Debenjaka je bilo vpisano na srebrno ploščo, ki bo z razstavo dve leti potovala po vsej Kanadi, pozneje pa jo bodo vzdali na Ontarijskem umetniškem kolegiju. Tako bo ime slovenskega umetnika ovekovečeno na častnem mestu med največjimi umetniki sveta.

»Vesel bom,« je rekel grafik Riko Debenjak, ki smo ga ob tej priliki zaprosili za kratek razgovor, »če si bodo moja nagrajena grafika ogledali tudi naši kanadski rojaki. Sam sem bil dolga leta izseljenec (kot zaveden Slovenec je moral pred fašizmom zbežati z rodne Primorske) in dobro vem, kaj pomeni človeku v tujini vsak spomin na domovino. Vesel pa sem tega priznanja tudi zato, ker z ugledom umetnika v svetu raste tudi ugled Jugoslavije.«

S svojim zadnjim ciklom enajstih grafik na temo »Drevo — skorja — smola« — sem spada tudi v Kanadi nagrajena grafika — gostuje Riko Debenjak tudi na mnogih razstavah v Evropi: v Luganu v Švici na bienalu »Bianco e nero«, v Nemčiji v Bremenu in Bochumu, na Poljskem in Češkem, v Bologni, na Mediteranskem grafičnem festivalu na Côte d'Azur, pa seveda v Ljubljani in na Jugoslovanskem grafičnem bienalu v Zagrebu. Pripravlja pa osebne razstave v Ferrari, Milanu in Kölnu ter retrospektivno razstavo v Zagrebu.

»Začel sem kot slikar,« je rekel. »Moji vzorniki so bili renesančni mojstri, pozneje pa impresionisti. Ko sem se na Šoli za umetno obrt in naslednje leto na Akademiji likovnih umetnosti zaposlil kot profesor za grafiko, je ta moja nova zaposlitev dala tudi pečat mojemu umetniškemu delu. Kajti lik vsakega umetnika oblikuje njegova življenjska pot; njegov cilj pa je večni napredek in pa želja, da bi ustvarjal umetnine, ki človeka osrečujejo, plemenitijo in bogate. Proforsko delo in čas, v katerem živimo, sta me torej preusmerila v grafiko. Treba je bilo dohiteti

Prizor iz uprizoritve »Dobrega vojaka Svejka«
na odru slovenskega gledališča v Trstu
Foto: Jože Vetrovec

Evropo, kjer je grafika, zlasti barvna, dosegla izreden vzpon z novimi izraznimi in tehničnimi sredstvi.

Kot pedagog sem moral svojim učencem posredovati najnovejše umetniške stvaritve, predvsem abstraktno umetnost. Zmerom sem moral biti korak pred njimi in jim kazati pot. Mnogo nam je pri tem pomagal Mednarodni grafični bienale v Ljubljani, ki je meni in mladim likovnikom odpiral nove poglede in prikazal najnovejše umetniške smeri.«

Profesor Debenjak je ponosen na svoje učence — diplomante ljubljanske likovne akademije, ki so dosegli evropski pa tudi svetovni sloves. V zbornici akademije nam je razkazal stalno umetniško galerijo z deli učencev in profesorjev akademije in našteval znana imena: Bernik, Borčič, Jemec, Makuc, Meško, Pogačnik... sami mladi umetniki, ki so dobrodošli na številnih razstavah širom sveta.

Profesor Debenjak sam se je udeležil okrog 400 razstav in dobil za svoje umetnine mnogo domačih in tujih priznanj. Njegova dela se nahajajo v zbirkah in galerijah na vseh koncih sveta.

Navdih za svoja snovanja išče v delih slovenskih ljudskih umetnikov in v zapisih narave. Znane so njegove »Panijske končnice in nečke« ter ciklus »Grebelca in glavniki«, ki mu je prinesel mnogo priznanj.

Folklornim motivom se je pridružil podvodni svet, skrivnostno morsko dno s svojim posebnim življenjem, bodičastimi ribami, podvodnim rastlinstvom, potopljenimi barkami itd. Tem grafikam je sledil ciklus sledov na ometu, raznih plesni, napisov in razpok.

»Ko sem hodil po naših gozdovih,« pripoveduje Riko Debenjak, »me je pritegnil nov motiv — smolarjenje, ki mi je dal navdih za zadnji, že omenjeni ciklus »Drevo — skorja — smola«. Prevzela me je čudovita igra linearnih urezov, ki spominjajo na abstraktno umetnost, pri tem pa vendar predstavljajo del žive narave. Pospel sem cel film z najrazličnejšimi motivi, ki mi je pomagal pri študiju in se spoprijel z izredno zahtevno tehnično obdelavo. Vesel sem svojega uspeha. Ne le zaradi sebe. Vesel sem predvsem zato, da sem kot Slovenec pokazal svetu, da tudi sinovi majhnega naroda zmorejo velika umetniška dela.«

Tudi mi se veselimo z njim.

Odrsko slovo primadone Zinke Kunc

Vsakemu slovesu, pa naj bo še tako slavnostno in svečano, je primešana kaplja grenkobe in ganotja. Tudi odrsko slovo primadone Zinke Kuncve, ki se je po osemindvajsetih letih umetniškega dela na odru Metropolitanske opere poslovila od newyorškega občinstva, je bilo slavnostno in ganljivo obenem.

Gledalci, ki so, okrašeni z rdečimi nageljni, do zadnjega kotička zasedli gledališče, so jo že na začetku pozdravili z vihnim navdušenjem. Med predstavo se je navdušenje in odobravanje stopnjevalo od arije do arije. Hkrati z navdušenjem pa je rastlo tudi ganotje, ki je nazadnje premagalo tudi pevko. S solzami v očeh se je zahvaljevala za priznanje in naklonjenost občinstva.

Velika pevka Zinka Kunc se je umaknila z opernih desk v polnem sijaju svoje umetniške moči, v času, ko je njena umetniška osebnost še živa in ustvarjalna. To je najlepše priznal kritik, ki je napisal: »Zinka Kunc, ena izmed vodilnih sopranistk Metropolitanske opere, je za slovo

zapela celotno opero André Chenier; ob slovesu je njen glas zvenel celo lepše kot na njenih prejšnjih nastopih...«

V isti operi je pela tudi ob svoji 25-letnici. Tedaj se znani newyorški glasbeni kritik Schonberg napisal v Timesu: »To je največji dramatski sopran po Rosi Ponselli. Veličastna je v vsakem pogledu. S svojim glasom je prodrla v bistvo svojih vlog v svojem velikem repertoarju. Pripada veliki dediščini opernega prizorišča 20. stoletja.«

28 let na odru Metropolitanske opere — to je svojevrsten rekord. V tem času je imela 453 nastopov; in štirikrat je dobila častno nalogo, da je odprla newyorško operno sezono. Podoben uspeh v zgodovini te znamenite operne hiše je doseglo le nekaj največjih imen.

Začetek te slavne poti je bil leta 1937, ko je v Salzburgu pod vodstvom slavnega dirigenta Arthurja Toscaninija pela v Verdijeve »Requiemu«. Tu jo je slišal tedanji direktor Metropolitanske opere in ji ponudil stalno pogodbo z Metropolitansko opero.

Metropolitanska opera zdaj zapira svojo hišo. Pred odrom, na katerem so peli naj-

večji pevci sveta, se je za zmerom zagrnila zavesa. Med pevci, ki so nastopali na tem odru, je bilo več Jugoslovanov: Josip Kasman, Milka Trnina, Vladimir Ruždjak, Biserka Cvejić — prav na vrhu pa bo zmerom zapisano Zinkino ime.

Njen odhod, ki sovпада z zaprtjem Metropolitanske opere, je skoro simboličen.

Za njo in po njenih stopinjah pa že prihaja mlada naslednica — najmlajša debitantka Metropolitanske opere — Ruža Pospiš, ki bo na deskah nove, moderne operne hiše nadaljevala slavno tradicijo jugoslovanskih pevcev.

Tudi njena pevska kariera se je, kot pri Zinki Kunc (ki je debitirala v Ljubljani kot Leonora v Verdijevem Trubadurju), začela v Ljubljani. Pred sedmimi leti je nastopila v radiu na eni izmed oddaj »Pokaži, kaj znaš«. 16-letno dekle iz Varaždina je s svojim petjem navdušilo poslušalce in glasbene strokovnjake. Dirigent Kruno Cipci je takoj opazil njen talent in ji ponudil nastop na koncertu ljubljanskega radijskega orkestra. Po uspehu na tem koncertu se je vpisala v glasbeno šolo v Zagrebu.

Danes je že slavna pevka s številnimi nastopi doma in v tujini, od katerih naj omenimo predvsem trimesečno gostovanje v Metropolitanski operi. Za tako mlado pevko je to brez dvoma izreden uspeh.

Jeseni bo pela naslovno vlogo v operi Carmen na otvoritvi nove operne hiše v Duluthu v ZDA.

V celovški gimnaziji bo zrastel rod slovenske inteligence

S slavnostnim »Gaudeamus igitur« se letos že četrti rod maturantov poslavlja od šolskih klopi slovenske gimnazije v Celovcu in stopa v vrste visokošolcev, ki bodo že čez nekaj let tvorili jedro slovenske inteligence na Koroškem.

Kakšni razveseljivi obeti! Zlasti še, če se v mislih vrnemo za nekaj let nazaj in se spomnimo časov, ko so bili Slovenci na Koroškem tako rekoč brez pravic in se je bilo bati, da slovenski rod na Koroškem polagoma izumira.

Potem pa je prišlo do razveseljive spremembe. Napetost je popustila. Obe sosedni državi — Avstrija in Jugoslavija sta si segli v roke in navezali prve prijateljske stike.

Koroški Slovenci so bili teh vezi najbolj veseli. Izrabili so prve znake prijateljstva ter zaprosil za dovoljenje, da bi v Celovcu odprli slovensko gimnazijo.

»Čemu vam bo?« se je glasil odgovor. »Saj nimate dovolj otrok, da bi hodili vanjo.«

»In če bi bilo otrok dovolj?«

»Potem jo v jeseni lahko odprete.«

Brž se je začela propagandna akcija. Po vsej Koroški se je od ust do ust širil glas: »Slovenci, vpišite svoje otroke v slovensko gimnazijo!«

Na dan, ko se je odločala usoda slovenske gimnazije, je bilo vse na nogah. Mnogi so prišli v šolsko poslopje in preštevali pare čevljev, ki so jih prvošolčki sezuli na hodniku, preden so vstopili v pološčeni razred. Eni so šтели z upanjem, drugi z dvomom: bo ali ne bo?

In bilo je! Slovenska gimnazija v Celovcu dela zdaj že dvanajsto leto. Za uspehe šole so vsi enako zavzeti: pedagogi in dijaki, najbolj pa ravnatelj šole dr. Jože Tischler, ki je v priznanje za svoje dolgoletno, prizadevno šolsko delo dobil naslov dvornega svetnika. Njegovo delo ni lahko. Skrbeti mora za primerne učbenike — prav zdaj pripravlja dr. Tone Slodnjak učbenik slovenske literarne zgodovine za celovško in verjetno tudi tržaško gimnazijo — predvsem pa mora vzgojiti dijake v duhu prijateljskega razumevanja med obema narodoma v deželi. Maturanti, ki zapuščajo slovensko celovško gimnazijo, so odlični dijaki in s svojim šolskim uspehom delajo čast gimnaziji, ki jih je šolala in narodu, iz katerega so izšli.

»The Bridge« a Literary Review for Foreign Readers

A new Yugoslav literary review entitled Most (The Bridge) and intended exclusively for foreign readers has been launched in Zagreb. This new quarterly, whose first number appeared at the beginning of April in an English version only, is to be produced in several foreign languages. Its appearance has been favourably received in Yugoslav literary circles, where its publication is expected to enable foreign readers to familiarize themselves with the latest Yugoslav literary creations.

The first issue of the review carries prose texts signed by Ivo Andrić, Miroslav Krleža, Marijan Matkovič and Oskar Davičo, as well as verses by a group of Slovenian poets, and information about Yugoslav literature today.

Akademski pevski zbor »Tone Tomšič« iz Ljubljane slavi letos dvajsetletnico obstoja. V okviru praznovanja je imel zbor dva zelo lepo uspela koncerta v Ljubljani in koncert v Mariboru. Na dan mladosti, 25. maja, pa je zbor nastopil v dvorani Narodnega doma v Celju.

Na festivalu »Olimpiada umetnosti in kulture« v Abanuu so predstavniki slovenske gledališke umetnosti, Študentovsko aktualno gledališče in Eksperimentalno gledališče, doživeli lep uspeh. Eksperimentalno gledališče je bilo za izvedbo Albeejeve drame »Zgodba iz živalskega vrta« odlikovano z zlato medaljo, Schisgalov »Tiger« v izvedbi ljubljanskih študentov pa je prejel srebrno medaljo.

»Dobri vojak Švejk« na odru kulturnega doma v Trstu. Uprizoritev »Švejka« na odru slovenskega gledališča v Trstu pomeni vsekakor vsebinsko obogatitev letošnjega že tako bogatega programa. Za odlično uspelo predstavo, ki privablja številne slovenske gledalce, pa tudi mnoge Italijane, gre zahvala vsemu kolektivnemu tega gledališča. Stalnim članom gledališča so to pot priskočili na pomoč tudi zunanji sodelavci — amaterji.

V Gorici je bilo sredi maja srečanje pesnikov srednje Evrope, na katerem so sodelovali pesniki iz šestih držav: Italije, Jugoslavije, Avstrije, Madžarske, Češkoslovaške in južnega dela Zahodne Nemčije. Srečanje se je odvijalo v prijateljskem vzdušju in popolnem soglasju, da bodo taka medsebojna spoznavanja vodila k utrjevanju miru.

V Ljubljani je 21. maja nastopil ameriški jazz glasbenik Woody Herman s svojim orkestrom, ki je prispel v Jugoslavijo v okviru medsebojne kulturne izmenjave med našo državo in ZDA. V ansamblu je nastopil tudi jugoslovanski trobentar Duško Gojkovič.

Pri znani ameriški glasbeni založbi G. Schirmer Inc. v New Yorku so pred kratkim izšli v zbirki »Solos for the Harp Player« Preludiji za harfo skladatelja Alojza Srebotnjaka. Izdajo je uredila pomembna ameriška harfistka Lucille Lawrence. Po uspehih izvedbah v Holandiji na Van Bainam Foundation's Harp Week Seminar in na mednarodnem tekmovanju harfistov v Izraelu pa so s to izdajo doživeli Srebotnjakovi preludiji za harfo priznanje tudi v Združenih državah.

V Črnomlju je bila od 21. do 28. maja republiška revija najboljših amaterskih gledaliških skupin iz vse Slovenije. V Črnomlju so se za to prireditve dobro pripravili, zato so se slovenski igralci — amaterji v Beli krajini dobro počutili.

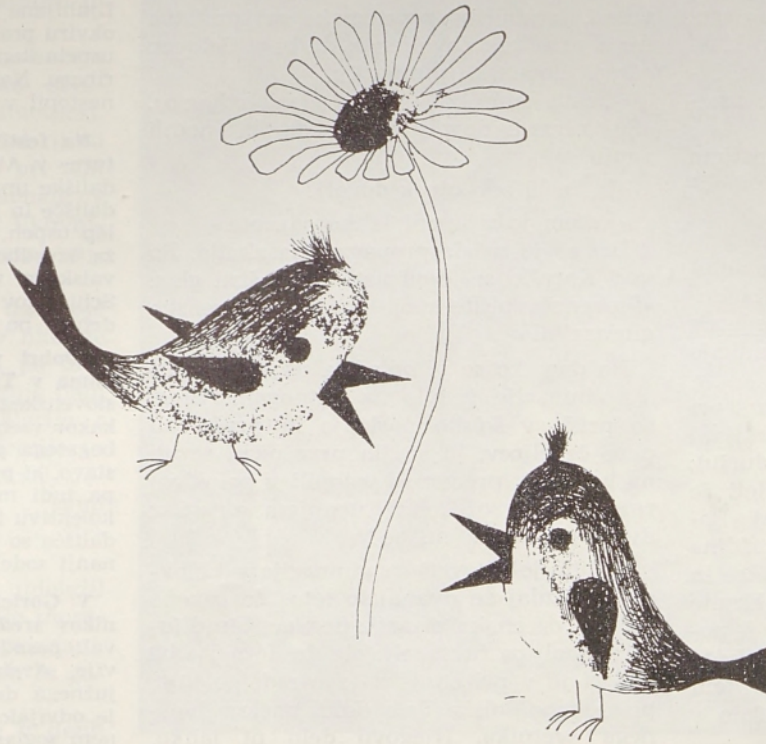
V Novi Gorici je izšla revija »Goriška srečanja«, ki je posvečena medobčinskemu sodelovanju na Goriškem. Prinaša pa med drugim članek o zemljepisni in zgodovinski podobi Posočja z Goriško, članek o obmejnih stikih, ter o perečih komunalnih problemih. Nova revija naj bi občane seznanjala z družbenim razvojem in posebnostmi štirih primorskih občin.

OTROCI BERITE

Črtomir Šinkovec

KAJ POJEJO PTIČKI

KAJ POJEJO PTIČKI,
KAJ POJEJO PTIČKI?
DA DNEVI SO SVETLI,
ZELENI SO GRIČKI;
DA ZEMLJICO NAŠO
JE SONCE OGRELO,
NA NEDRA JI BELE
MARJETKE PRIPELO.
DA KMETJE ZDAJ ORJEJO
NJIVO ZA NJIVO
IN SEJEJO VANJE
Z ROKO DAREŽLJIVO;
DA ZRASLO BO ŽITO
IN BOMO BOGATI,
KO KRUH NAM DELILA
JESENI BO MATI.

UBOGI OTROCI

OČKA JE POMAGAL ALENKI PRI NALOGI. PA SE JE ZMOTIL PRI POŠTEVANKI IN ALENKA GA JE UJELA. MAMA HOČE OČETU POMAGATI IZ ZADREGE IN PRAVI: »VSAK ČLOVEK SE LAHKO ZMOTI!«

ALENKA JU POGLEDA OČITAJOČE IN SKORAJ ZAGRENJENO:
»SAMO OTROCI SE NE SMEMO. TAKOJ DOBIMO SLAB RED!«

Vera Albreht:

UGANKA

BELO KRILCE JE RAZPELA,
KO V PRIPEKI JE SEDELA,
PA JE KRILCE IZGUBILA,
RDEČO KAPICO DOBILA.

(оробол!)

LJUBI OTROCI!

JUHEJ IN ŠE ENKRAT JUHEJ! POČITNICE SO PRED DURMI! ZDAJ ZDAJ BO V TEM ŠOLSKEM LETU POSLEDNJIČ ODZVONIL ŠOLSKI ZVONEC. ŠOLSKE TORBE BOMO SPRAVILI V PREDAL. ČAKATA NAS DVA MESECA VESELE BREZSKRBNNE PROSTOSTI.

LETOŠNIH POČITNIC SE ŠE PRAV POSEBNO VESELIM. ALI UGANETE, ZAKAJ? ZATO, KER BOSTE MNOGI OD VAS PRIŠLI NA OBISK V NAŠO DEŽELO. NESTRPNO VAS ŽE PRIČAKUJEM. SEGLI SI BOMO V ROKE IN SE KAJ VESELEGA POMENILI. ČE ME SLUČAJNO NE BOSTE NAŠLI PRI IZSELJENSKI MATICI, ME POIŠČITE OB MORJU: TISTI, KI NAJBOLJ POGUMNO SKAČE V VODO, SEM JAZ! ALI PA SE BOMO SREČALI V PLANINAH, KAMOR POJDEVA Z OČKOM; ALI V VASI, KJER ŽIVI MOJA BABICA.

TEŽKO ŽE ČAKAM VAŠEGA PRIHODA IN VAM KLIČEM:

NA VESELO SVIDENJE!

VAŠ MIHEC

BRANKA JURCA:

OKOLI IN OKOLI

NADICA JE ZAGLEDALA PONOČI V TIVOLIJU LJUDI NA ČOLNIČIH – GUGALI SO SE SEM IN TJA – IN NAENKRAT SI JE ZAŽELELA, DA BI SE TUDI ONA GUGALA – TODA TAKO KOT ŠE NIHČE DO ZDAJ!

IZTRGALA SE JE MAMI IZ ROK.

SKOČILA JE NA ČOLNIČ, STOPILA NA POLIČKO IN SE PRIJELA ZA ŽELEZNE CEVI, UPOGNILA JE KOLENA IN ČOLNIČ SE JE ZAZIBAL.

»NADICA!« JE ZAKLICALA MAMA PREPLAŠENO.

»NADICA!« JE POKLICAL OČE, KO DA BI JI REKEL: LE POGUMNO NAPREJ! ČOLNIČEK Z NADICO PA SE JE POGANJAL KOT IGRAČKA.

»ŠE VIŠE! VIŠE!« JE ZAKLICALA.

OD VESELJA SO JI ŽARELA LICA, VETER JI JE ŠVISTEL OKOLI UŠES IN PRIVZDIGOVAL JI JE KRILCE.

KROŽILA JE KOT V POLMESECU – SEM IN TJA!

ZAPELJALA SE JE DO TEMNEGA NEBA, SE ZADRSALA MIMO RJAVE PRSTI IN SE SPET POVZPELA DO TEMNEGA NEBA.

A SAMO ŠE HIP – IN ČOLNIČ SE JE PREVESIL.

ČOLNIČ SE JE ZAVRTEL OKOLI IN OKOLI IN NADICA SE JE ZAVRTELA Z NJIM OKOLI IN OKOLI.

VRTELA SE JE KOT V POLNI LUNI.

STALA JE V ZRAKU: NA GLAVI, NA NOGAH, PO STRANI IN IZHENADA JE ZAGLEDALA ČUDEŽNI SVET.

NIČ NI BILO VEČ TAM KOT PREJ:

- MAMA S PREPLAŠENIMI OČMI,
- OČE PONOSNO PUHAJOČ PIPO,
- LJUDJE OKOLI NJIJU,
- STOJNICE Z DOBROTAMI,
- CVETOČI DIVJI KOSTANJI;

– VSI SO SE ODTRGALI OD ZEMLJE IN SE ZAVRTELI Z NADICO VRED:

POGREZNILI SO SE V TEMNO NEBO,
POMEŠALI SO SE MED SVETLE ZVEZDE,

IN POSTALI SO TAKO MAJHNI KOT DALJNE ZVEZDE SAME, VRTELI SO SE IN VRTELI.

A NADICA SE JE UPEHALA.

ZNOVA JE KROŽILA KOT V POLMESECU SEM IN TJA.

POGLEDALA JE NAVZDOL K ZEMLJI IN BILA JE VESELA, DA JE SPET VSE PO STAREM.

CVETOČI DIVJI KOSTANJI SO RASTLI SPET IZ TAL,

STOJNICE Z DOBROTAMI SO BILE SPET TAM KOT PREJ,

LJUDJE OKOLI OČETA IN MAME SO JI PLOSKALI.

SPUSTILA SE JE S ČOLNIČA. Z RAZPROSTRTIMI ROKAMI JE SKOČILA MED LJUDI.

OBJELA JE MAMO IN OČETA.

IN ŠE IN ŠE SI JE MISLILA: ČE SEM ZMOGLA TO – BOM ZMOGLA VSE!

Pokojni Matija Vipotnik

Pokojna Lea Mikešova

Novi grobovi

Dne 3. marca letos je v Lieberecu v ČSSR daleč od rodne grude, na katero jo je vezalo tisoč spominov, umrla Lea MIKEŠOVA.

Rodila se je pred 65 leti v Kamniku kot prvi otrok Antona Grzi-riča. Komaj 23-letna je odšla z možem Čehom v njegovo deželo, a rodne grude ni mogla pozabiti. Vračala se je leto za letom kot ptica selivka. Vabilo jo je morje, klicali so jo griči, žejalo jo je po vsem našem. Dolga leta težkega zapora po drugi svetovni vojni, so nekaj vedro, odločno in zdravo ženo, zlomila. Le želja po njenih dragih, le hrepenenje po koščku rojstne domovine je ostalo večno mlado, vedno enako žgoče in nepotešeno. Odšla je in legla v tujo zemljo. Naj ji bo lahka!

K. P.

V Chapelle v Franciji smo 23. marca letos spremili na zadnji poti z društveno zastavo, ki jo je tako ljubil, soustanovitelja našega društva sv. Barbare v Jeanne d'Arc Matijo VIPOTNIKA.

Nepričakovano nas je zapustil. Doma je bil iz Brežja pri Šmarjah v Sloveniji, kjer se je rodil 4. februarja 1888. Kot osemnajstletni fant je odšel po svetu. Pot ga je vodila v Avstrijo, Nemčijo in čez nekaj let v Francijo, v Jeanne d'Arc, kjer je postal rudar in si ustanovil družino. Leta 1926 je v tej naselbini ustanovil prvo slovensko društvo v Franciji, pod imenom Slovensko rudarsko društvo sv. Barbare Jeanne d'Arc, Cite.

Zdaj je bil že precej let upokojen. Rad je pripovedoval o ustano-vitvi tega društva. S prijateljem Henrikom Kranjcem sta vložila v društveno blagajno prvi prispevek vsak po petsto frankov. Kranjec je še danes član našega društva, čeprav je zadnji čas bolj rahlega zdrav-ja. Vipotnik je bil dvanaest let predsednik društva. Bil je tudi zasta-vonoša. Se v letu 1963 je čuval in nosil našo društveno zastavo, na katero smo vsi ponosni. Ko smo se udeležili proslave jugoslovanskega praznika 29. novembra, smo opazili, da tega res ne zmore več in smo izvolili drugega zastavonošo. Kakor je težko oddal svojo drago zastavo, težko smo se tudi mi na pokopališču poslovili od pokojnika, ki nam je bil ljub, dober prijatelj.

Nepričakovano nam je umrla tudi Stanislava STRIKAR, rojena BUDNA, žena našega odbornika Jakoba Strikarja in mati dveh otrok. Doživela je komaj osemindvajset let. Bila je zvesta Slovenka, čeprav se je rodila v Franciji. Njena otroka zelo lepo govorita slovensko, če-prav obiskujeta francosko šolo. To je pač zasluga zavednih staršev. Še lani je vsa srečna družinica obiskala Slovenijo, tudi letošnje poletje so nameravali poleti obiskati domače kraje, a žal dobre matere ne bo več z njimi. Dne 9. aprila smo pokojno z društveno zastavo spremljali na zadnji poti. Pokopal jo je slovenski duhovnik Stanko Grims, ki ji je ob grobu spregovoril v slovo.

Naj bo pokojnima lahka tuja zemlja!

Dominik Čufer,
predsednik društva sv. Barbare
Jeanne d'Arc

BELGIJA

■ Slovenska prireditev

V dvorani Familia v Gilly-Haies so imeli prvega maja slovensko prireditev z zelo pestrim sporedom. Uvodno besedo je spregovoril Ivan Kodeh iz Chatelineu. Nato je nastopil mladinski kvartet, v katerem so Jože, Erika, Michel in Fredi. Za njimi so prišli najmlajši: Jožica Centa iz Farcienes, Michel Štemberger iz La Bouverie in Karla Zrinski iz Fleurus. Venček slovenskih pesmi je zapel slovenski oktet »Jadran« iz Charleroi. Nato sta pa mala harmonikarja Jože in Erika Bizjak iz Fleurus lepo zaigrala nekaj slovenskih viž. Sledila je dvo-dejanka Lov na človeka, ki jo je uprizoril dramski krožek F. S. Finžgar iz Charleroi. Sledila je prosta zabava, na kateri je igral harmonikarski ansambel iz Hanzienne ter orkester »Lado-remi«. Veliko zanimanje je bilo tudi za tombolo s številnimi dobitki.

FRANCIJA

■ Proslava prvega maja v Parizu

V sončnem dnevu smo se sestali na obali Seine v predmestju Cor-beil Essone, v malem turističnem kraju Bas Vigon 30 km od Pariza. Čeprav je bila prvomajska proslava organizirana brez velikih pred-priprav, se je v tem lepem romantičnem kraju zbralo okrog tristo Jugoslovanov iz Pariza in okolice. Navzoči so bili tudi naši diplomatski predstavniki. V lepem številu so bili navzoči tudi člani vseh sekcij »Bratstva in jedinstva«. Mnogi so prišli tudi iz krajev, oddaljenih 50 do 80 kilometrov.

Navzoč je bil tudi dopisnik lokalnega lista Corbeila, ki se je za-nimal za življenje in delo Jugoslovanov v Franciji in se v zvezi s tem razgovarjal s tovariši Dragom Banom, predsednikom jugoslovanskih študentov ter s tovarišema Petrovičem in Ivaniševićem. V družbi z Jugoslovani so bili tudi številni francoski domačini, ki so se na pro-slavi očitno prijetno počutili.

Božidar Petrovič

ZDA

■ Resolucija proti vojni v Vietnamu

Na letni seji glavnega odbora Slovenske narodne podporne jed-note v Chicagu so med drugim soglasno sprejeli resolucijo, ki poziva predsednika Johnsona in člane kongresa, naj poiščejo vse možnosti, da bi prišlo do sklenitve častne in mirovne poravnave v vietnamski vojni.

Tudi člani Kluba slovenskih upokojencev v Euclidu so na svoji seji odobrili predlog, da se odpošlje senatorjem W. Morseju, W. Ful-brightu, S. Youngu, E. Grueningu in A. Goreju, ki se v zveznem se-natu in kongresu zavzemajo za prenehanje vojne v Vietnamu, reso-lucijo, ki naj bi jim bila pri teh njihovih prizadevanjih v podporo in priznanje. Dalje je Klub slovenskih upokojencev na svoji seji sprejel tudi resolucijo, ki odobrava predlog senatorja R. Kennedyja, da se v južnovietnamsko vlado vključijo tudi predstavniki Narodnoosvobodil-ne fronte.

Clevelandski klubi upokojencev so toplo priporočili tudi ostalim klubom, podpornim društvom in organizacijam po Ameriki, da od-pošljejo podobne apele proti vietnamski vojni. Enako so odposlale resolucijo proti vojni v Vietnamu tudi Progressivne Slovenke Amerike.

■ Druga mladinska konvencija SNPJ

V dneh 22. in 23. julija se bo zbrala mladina včlanjena v Slo-venski narodni podporni jednoti na svoji drugi konvenciji v Enon Valleyu, Pa., v novem poslopju na prostranem taborišču, znanem pod imenom SNPJ Campsite. Na programu je zborovanje mladih de-legatov in delegatk ter kulturne in zabavne prireditve. Mladi talenti se bodo preskusili v petju, v plesih, igri in v glasbi. Prirejena bo tudi

Prizadevna tajnica Glasbene matice iz Clevelanda Jo Mišič

Tamara, hčerka našega naročnika Angela Kavaliča s Svedske. V njenem imenu je oče poklonil 50 šv. kron prizadetim ob nedavni železniški nesreči pri Kaštelih pri Splitu

razstava ročnih del, kjer bodo najboljša dela nagrajena. Obenem bo tudi posebna konferenca direktorjev in direktoric mladinskih krožkov SNPJ.

■ Kegljaške tekme

Kegljanje je med našimi ameriškimi rojaki zelo priljubljen šport. To dokazujejo tudi številne tekme, ki jih prireajo. V aprilu je imela kegljaške tekme v Clevelandu KSKJ. Letošnji glavni kegljaški turnir Slovenske narodne podporne jednote je bil v dneh 30. aprila in 1. maja v Chicagu. Tekmovalo je 98 kegljaških skupin, to je nad 500 kegljačev. Še več tekmovalcev je bilo v drugih skupinah. S tekmovalci so prišli tudi sorodniki, saj so bile na programu tudi družabne prire-

Mary Skušek iz Milwaukeeja je obiskala Slovenijo leta 1964. Posnetek je s poslovičnega večera pri družini Zajc v Domžalah

ditve. Glavni prireditveni prostor je bil v Slovenskem delavskem centru.

V maju je priredila kegljaške tekme med člani svojih društev tudi Ameriška bratska zveza. V Kansas Cityju so bile kegljaške tekme društev ABZ s srednjega zahoda. V Euclidu pa so bila pod pokroviteljstvom federacije društev ABZ v Ohio kegljaška tekmovanja 27. in 28. maja. Zmagovalci so prejeli lepe trofeje. Tekme so bile združene s prijetnimi družabnimi srečanji.

■ Želimo zdravja

Znani publicist Janko N. Rogelj je nedavno preстал resno operacijo. Zdaj je že na poti okrevanja. Tone Garden, nekdanji glavni urednik Prosvete, pa je 17. aprila sredi društvenega dela omahnil, lažje prizadet od kapi. Z zadovoljstvom smo zvedeli, da se mu zdravje hitro boljša. Obema srčno želimo, da čimprej okrevala!

■ Zanimiv članek

V Prosveti je v nadaljevanjih izhajal zanimiv in tehtno napisan članek pod naslovom »Slovenci in prva stavka pri Fisher Body«, ki ga je napisal rojak Vincent Coff. V njem pripoveduje o naših prvih naseljencih iz Collinwooda, ki so bili zaposleni v novi tovarni Fisher Body, katero je po nekaj letih prevzela družba General Motors, največje industrijsko podjetje v Ameriki, ki ima 123 tovarn. Delavci takrat niso bili organizirani v sindikatih ter so bili na milost in nemilost prepuščeni bosom (nadzornikom). Bili so pravi hlapci Jernej — nikjer se niso mogli pritožiti. Delali so po 10 do 12 ur brez nadurne plače. Družba se je prav dobro zavedala brezpravnega položaja delavcev in jih je temu primerno izkoriščala. V tovarni Fischer Body je bilo zaposlenih tudi okrog 1000 Slovencev, med njimi tudi pisec tega članka, ki zanimivo pripoveduje, kako so si delavci sami z odločno borbo in složnostjo s stavkami in pogajanji priborili boljše pogoje. Prva stavka je izbruhnila 1. 1937. Bila je huda in naporna. To je bil čas velike gospodarske krize, delo se je težko dobilo. Do takrat so bili organizirani samo rudarji in nekateri poklicni delavci pod pokroviteljstvom Ameriške delavske federacije, ki pa se ni zanimala za organiziranje industrijskih delavcev. Na pobudo Johna Lewisa je bila ustanovljena nova organizacija za industrijske delavce CIO (Congress of Industrial Organizations). Ta ni bila po volji velikim družbam, kar je razumljivo. Zato so se delavci znašli v srđitem boju med dvema sovražnikoma. Toda vodstvo nove organizacije ni klonilo. Vztrajno je še naprej organiziralo delavce po tovarnah. Danes so delavci družbe General Motors med najboljše plačanimi, imajo najboljše delovne pogoje in upokojenci prejemaajo najvišje penzije. Vse to so si priborili sami, trdo, težko, a odločno.

■ SDZ dobi izletniške prostore

Na letni seji Slovenske dobredelne zveze je predsednik John Sušnik v svojem referatu poročal o lepem napredku organizacije, katere premoženje je že presešlo 7 milijonov dolarjev. Med drugim je predsednik Sušnik naznanil tudi novico, da je glavni odbor na izredni seji odobril nakup zemljišča, obsegajočega 90 akrov, v lepi okolici na vzhodni strani Clevelanda, kjer bodo uredili izletniški prostor za razne športne dejavnosti, kar je že dolga leta želja članstva. Na prihodnji konvenciji bodo dokončno spregovorili tudi o gradnji doma Slovenske dobredelne zveze.

■ Darilo

Rojak Filip Dražič iz Kalifornije, znan rodoljub, ki se je že večkrat izkazal, če so našo deželo prizadele elementarne nesreče, je po svojem prijatelju Milu Jovetiću iz San Pedra v Kaliforniji poslal ček za 100 dolarjev, ki jih je poklonil vsem šestim izseljenskim maticam v Jugoslaviji. Od te vsote je tudi Slovenska izseljenska matica dobila 20.800 dinarjev, oziroma 208 novih dinarjev, ki jih je namenila za tiskovni fond Rodne grude. Rojaku Dražiču se za darilo iskreno zahvaljujemo.

ISKRENE ČESTITKE K ZLATEMU JUBILEJU!

Letos 1. julija je slavila chičaška »Prosveta«, glasilo ve-like organizacije ameriških Slovencev, Slovenske narodne podporne jednote, svoj zlati jubilej 50-letnico, odkar nosi svoje današnje ime in izhaja kot dnevnik.

Ob tem pomembnem jubileju izrekamo priznanje, in zahvalo uredništvu kakor tudi vsem številnim sodelavcem, ki so skozi pet desetletij vedno zvesto in odločno stali na braniku vesplošnega napredka, kar si je organizacija zapisala v svoj delovni program — in ki so vedno in povsod, v globoki narodni zavednosti, gojili ljubezen do rodne dežele in domače besede.

Prosveti, njenemu uredništvu in sodelavcem, kakor tudi njenim naročnikom in bralcem toplo čestitamo z željo, da bi bila nadaljnja pot njihovega lista, enako uspešna in plodna, da bi mu odprla vrata še v nove domove naših potomcev na ameriških tleh in da bi uspešno slavili še mnoge jubileje.

Slovenska izseljenska matica

■ Letna konferenca Progresivnih Slovenk Amerike

V dneh 7. in 8. maja je bila v Chicagu letna konferenca organizacije Progresivnih Slovenk Amerike. Glavna predsednica Avgusta Slejko je odprla zborovanje s pozdravnim govorom. Za predsednico zborovanja je bila izvoljena Tončka Garden, za podpredsednici Avgusta Slejko in Mary Kobal, za tajnico Frances Rack, za zapisničarico pa Theresa Gorjanc. V odbor za resolucije so izvolili Mary Durn, Ann Beniger in Viki Poljšak.

Navzočih je bilo skupno 46 zastopnic in glavnih odbornic. Obžalovale smo, ker ni bilo med nami naše urednice Mary Ivanusheve, ki je bila odsotna zaradi bolezni njenega soproga. Konferenca se je udeležila tudi predsednica Slovenske izseljenske matice iz Ljubljane Zima Vrščajeva.

O delu organizacije v obdobju od zadnje konference je poročala glavna predsednica Avgusta Slejko. Poročila so podale tudi podpredsednice Mary Kobal, Tončka Garden in Marian Bashel. Tajnica Josie Zakrajšek pa je v svojem izčrpnem poročilu podrobno razčlenila vse aktivnosti organizacije v zadnjem letu in podala tudi letni pregled finančnega stanja. Z zadovoljstvom smo ugotovile, da je organizacija od zadnjega leta finančno napredovala, žal pa ni napredovala v članstvu.

O delu prosvetnega odbora je poročala Viki Poljšakova, ki je zlasti naglasila uspešno prodajo kuharskih knjig, k čemur so največ pripomogli oglasi v Prosveti.

Lepa poročila o uspešnem delu so podale tudi predstavnice posameznih krožkov organizacije. Nato pa je predsednica zborovanja Ton-

čka Gardenova prosila gostjo, predsednico Slovenske izseljenske matice Zimo Vrščajeva iz Ljubljane, da spregovori navzočim.

Predsednica Slovenske izseljenske matice je sporočila zbranim prisrčne pozdrave od Slovenske izseljenske matice, nato pa apelirala na organizacijo Progresivnih Slovenk, da bi se zavzela za zbiranje zgodovinskega gradiva o slovenskih izseljencih.

Zborovalke so sklenile, da se bodo za to akcijo resno zavzele in jo vnesle v svoj letošnji delovni program.

Chičaška dekleta, članice krožka št. 9, ki je bil pokrovitelj letošnje konference, so nas nadvse gostoljubno sprejele. Poskrbele so ne le za naš telesni, temveč tudi duševni užitek. Na banketu je bila izvrstna postrežba, po banketu pa pester program. Ponovno nas je s svojim ljubkim glasom očarala Ann Kolar, ki nas s svojimi nastopi vedno razveseli. Prav tako tudi Prešernovi fantje, ki so zapeli več pesmi. Program je odprla Jennie Loso, Tončka Gardenova ga je pa nadalje vodila in ni treba posebej poudarjati, kako to ona zna.

Glavni tajnik SNPJ Frank Groser je imel krajši govor, glavna govornica pa je bila predsednica Slovenske izseljenske matice Zima Vrščajeva.

Konferenca je odobrila, da se odpošljejo predsedniku ZDA in predstavnikom v Kongresu naslednje resolucije: proti vojni v Vietnamu — apel za boljše sožitje in mir med narodi. Drugič: da soglašamo s tako imenovanim Ameriškim mladinskim tednom in damo s tem zadoščenje mladini za njena prizadevanja in delo. Tretjič: apel na vladne oblasti, da se vključijo v pravico do bolniške streeže ali tako imenovani medicare tudi tiste osebe, ki so zaradi bolezni za delo nesposobne in še nimajo dopolnjenih 65 let.

Konferenca je bila zelo uspešna. Med udeleženkami so bile tudi štiri matere članice s hčerkami članicami. Prihodnje leto bo konvencija Progresivnih Slovenk v Clevelandu v Društvenem domu na Recher ave.

Theresa Gorjanc

■ Mlada Indijanca na obisku v rojstnem kraju škofa Barage

Letos obišče Slovenijo tudi skupina romarjev škofa Barage pod vodstvom patra Godine. Romarji bodo obiskali Rim, Assisi, v Sloveniji, kamor bodo prispeli 25. julija, pa se bodo ustavili v Ljubljani, kjer je bil misijonar in poznejši škof Baraga posvečen v duhovnika, in njegov rojstni kraj Dobrnič na Dolenjskem. V skupini potujeta tudi dva mlada indijanska študenta bratranec in sestrična Liza in Riki. Njun praded je bil Baragov kurir in je leta 1873 od Baragovega naslednika dobil v L'Ansu prvo Baragovo cerkev, ki je bila lesena, ker so si prav takrat postavili novo cerkev iz kamna. Nekdanja Baragova cerkev je bila dolgo dom njihove družine. V njej sta bili rojeni tudi Lizina in Rikijeva mati, ki sta sestri. Mlada Indijanca bosta potovala v svoji indijanski narodni noši. Potovanje te skupine je oskrbel Kollandrov potovalni urad.

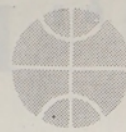
ARGENTINA

■ V spomin Nestorja Škofa

Ko so mi sporočili, da nas je 23. maja v tragični nesreči za vedno zapustil dragi prijatelj Nestor Skof, si tega dejstva enostavno nisem mogel predstavljati. Ni še dolgo od tega, ko sva se videla pred mojim odhodom v Jugoslavijo. Težko je bilo slovo na buenosaireškem pristanišču. Tudi njegova največja želja je bila, da bi se mu uresničilo potovanje v domovino svojih staršev, da bi spoznal njene lepote, kakor tudi, da bi se še izpopolnil v svojem poklicu.

»Nasvidenje, Nestor! Vidiva se v Ljubljani!« S temi besedami sva se poslovila in trdno je bilo upanje, da se bo ta najina želja uresničila. Težko sem čakal trenutka, ko se bova v resnici srečala v Ljubljani. Resničnost pa je popolnoma drugačna: Nestor nikoli ne bo prišel v Jugoslavijo.

Težko mi je v tem trenutku govoriti o Nestorju, kljub temu pa moram povedati vse tisto, čemur je posvečal svoje delo: razvoju in napredku slovenske skupnosti v Argentini.

Rodil se je 24. aprila 1937 v Buenos Airesu. Njegovi starši so bili doma iz Slovenskega primorja in so se izselili v Argentino pred 35 leti. Oče in mati sta sodelovala pri Ljudskem odru. Posebne uspehe sta zabeležila pri dramskem in pevskem delu, zato ni nič čudnega, če je šel tudi sin po njihovi stopinjah.

Komaj devet let je bil star, ko je prvič nastopil kot violinist v opereti »Kovačev študent«, ki jo je slovensko društvo Ljudski oder uprizorilo 15. septembra 1946 na čast jugoslovanske diplomatske misije v Buenos Airesu.

Studiral je na argentinski akademiji za glasbo, ob obnovitvi društva Ljudski oder pa se je obvezal, da bo ustanovil pevski zbor. Tako je že 5. septembra 1959, ko mu je bilo komaj 22 let, nastopil kot pevovodja na prvi prireditvi Ljudskega odra.

Kasneje je nastopal tudi na radiu, televiziji in celo vodil orkester argentinske narodne glasbe.

Sodeloval je v raznih odborih jugoslovanske skupnosti. Med drugim naj omenim njegovo delo v Jugoslovanski meddruštveni komisiji, ikakor tudi v glavnem odboru Ljudskega odra. Ko je naša domovina doživljala težke trenutke, kot na primer ob katastrofalnem potresu v Skopju, je bil član posebnega odbora za pomoč ponesrečencem in njihovim družinam.

Ravno ko se je odpravljal v Jugoslavijo kot štipendist Slovenske izseljenske matice, se je smrtno ponesrečil.

Zivljenje pa teče dalje, drugi ljudje bodo nadaljevali njegovo prekinjeno delo, njega pa nam ne more nihče nadomestiti. Za vedno mi bo ostal v živem spominu: Nestor, prijatelj iz otroških let.

Tvoja nenadna smrt je nenadomestljiva izguba za slovensko skupnost v Argentini. S svojim talentom bi bil nedvomno storil še veliko delo v propagiranju naše kulture v Argentini. Dovolj mi, da se v imenu tvojih prijateljev poslovim od tebe.

Lahka naj ti bo argentinska gruda!

Armando Blažina

Ob nenadomestljivi izgubi Nestorja Škofa izražamo vsem njegovim prijateljem, sodelavcem in sorodnikom kakor tudi društvu Ljudski oder iskreno sožalje. Nestor Škof se je s svojim delom že zapisal v zgodovino slovenskega izseljenstva, saj je dokazal, da je dostojen predstavnik slovenske kulture.

Slovenska izseljenska matica

Koncert Slovenskega okteta v Torontu, ki se ga je udeležilo nad 700 naših rojakov, je izredno lepo uspel. Po koncertu je društvo »Simon Gregorčič« priredilo gostom intimno večerjo (na sliki). Foto: L. A. Stegu

■ Kaj je novega pri Ljudskem odru

Konec maja je bil občni zbor slovenskega kulturnega društva Ljudski oder. Po izčrpnih razpravi o delu in načrtih tega društva so izvolili nove člane glavnega odbora. Za predsednika je bil ponovno izvoljen Hector Jekše, za tajnico pa Irena Mislej. Za odbornike so bili izvoljeni: Bruno Komavli, Rudi Mužič, Juan Mihajlovič, Mario Gabrovec, Ignacio Zadel, Jose Kovačič, Pepca Štekar, Nestor Škof in Cvetko Sulič. Tudi ženski odsek Ljudskega odra je obnovil svoj odbor. Na sestanku 17. aprila so bile izvoljene: za predsednico Bruna Baschi, za podpredsednico Lidia Mozetič, za tajnico Beatriz Blažina in za odbornice: Jelica Blažina, Mara Spazzal, Rozalia Grgič, Karmela Komavli in Nelli Civale.

Kakor vsako leto, je priredil Ljudski oder v svojih prostorih tudi letos 26. marca tradicionalno vinsko trgatavo, ki je bila zelo dobro obiskana in so se rojaki res prijetno zabavali. Posebna privlačnost programa je bila izvolitev najlepšega dekleta za kraljico večera. Izbira je bila težka, saj je bilo na prireditvi veliko lepih deklet.

Armando Blažina

■ O delu podpornega društva Simbron

Slovensko podporno društvo Simbron v Buenos Airesu je imelo 30. aprila svoj letošnji občni zbor. Lani je imelo društvo v blagajni 581.101 argentinskih pezozov, kar je približno 2600 dolarjev. Večino tega denarja so zbrali s prostovoljnimi prispevki. Izvolili so tudi nov glavni odbor, katerega predsednik je postal Silvo Pavlin, podpredsednik Branko Ličen, tajnik O. Kavčič, drugi tajnik Alberto Gregorčič, blagajnik Honorio Komelj, drugi blagajnik F. Federuzzi ter odborniki: R. Mozetič, L. Pičulin, R. Živec, Radinija, R. Ojo.. V nadzorni odbor pa so bili izvoljeni: Vinko Batagelj, Luis Štok in Franc Kreševič.

Ženski odsek društva Simbron je priredil v aprilu društveni večer, ki je bil zelo lepo obiskan. Razen članov društva Simbron in njihovih družin je bilo med udeleženci tudi precej članov drugih društev.

Konec maja je podporno društvo Simbron priredilo festival ob 31-letnici društva in prireditev v čast dneva argentinske republike.

J.

AVSTRALIJA

■ Srečanje s člani »Plavega Jadrana«

V Severnem Queenslandu v Cairnsu sem se med pripravami avstralske nogometne reprezentance za kvalifikacijske tekme za svetovno prvenstvo seznanil tudi z nogometnim moštvom kluba Plavi Jadran. Ko sem jih spoznal, sem bil ponosen, da sem Jugoslovan, ker so člani tega nogometnega društva večinoma iz naše Dalmacije, kar dokazuje tudi ime društva. Redko katero nogometno moštvo v inozemstvu je tako dobro organizirano kakor to, doslej malo znano moštvo. Sečnja sladkornega trsa je poglavitna zaposlitev naših v tem kraju, a nogomet je v prostem času, predvsem ob nedeljah zanje predvsem prijetno razvedrilo. Na nogometnih tekmah »Plavega Jadrana« se zberejo vsi naši ljudje, tudi tisti, ki so stotine milj oddaljeni od Cairnsa. Po tekmah, predvsem, kadar njihov klub zmagaja, seveda sledi slavje. Pečejo se prašički in piščanci na ražnju, pojejo in plešejo na prostranem igrišču sredi zelenja ter nato nadaljujejo z veselo zabavo še doma.

»Plavi Jadran« je že štiri leta nogometni prvak v Severnem Queenslandu. To je redki uspeh, zlasti če pomislimo na naporno zaposlitev teh ljudi.

T. J.

■ Zabavne prireditve kluba »Jadran«

Klub »Jadran« v Perthu je kakor prejšnja leta, začel prirediti zabavne prireditve. Prva je bila v aprilu. Te redne zabave v stilu kabareta bodo vsak mesec v Subiaco City Hall. Dne 20. junija pa bo tradicionalna letna plesna prireditev v Embassy Ballroomu.

Poletno sanjarenje. Foto: Igor Bervar

»Kje si, sin moj?«

Spoštovani! Ko sem prebiral zadnjo številko Rodne grude, so se mi ustavile oči na citiranem pismu pod naslovom: »Kje si, sin moj?« Besede iz tega pisma so se mi zasadile v srce in mislil sem: kakšen more biti človek, ki pozabi svojo mater, svoj rojstni kraj in svojo domovino?

Kako jaz razumem materino srce, povem v naslednjih vrsticah:

Kje si?

*Ko v neskončno gledam daljavo,
kjer vid mojih trudnih oči se zgubi,
ko mi srce samota obdaja,
ko tiha žalost glasna postaja,
ko kličejo želje iz mojga srca —
njih vprašanja so težka, čeprav razumljiva —
odgovora nimam, kaj bi storila?*

*Igra vesela otrok na dvorišču,
med njimi iščem tvoje oči,
srce me peče kot ogenj v ognjišču,
z bičem me tepeš cele noči.*

*Laže prenesla bi tvoje smrti novico,
kakor tvoj molk... govorim resnico.
Spomni se me, imam majhno mérico,
napolni mi jo vsaj polovico,
napoji mi žejne oči!
Tvoj molk me v grob tišči.*

A. Kravanja. Castrop-Rauxel, ZR Nemčija

● amnestiji, državljanstvu, vojaščini

Rojak M. E. iz Nemčije nam piše: »Tu sem se spoznal z več rojaki in pogosto se pogovarjamo o domovini in o amnestiji, pa so naša mnenja precej različna. Včasih se pogovori spremenijo kar v prepir. Res bi radi točno vedeli, kako je z zakonom o amnestiji. Zato sem se odločil, da vam napišem to pismo in vam povem, kaj me predvsem zanima.

Meni je zdaj 26 let, na tujem pa sem že sedem let. Sprejel sem tudi že tuje državljanstvo in tuj potni list. Skrbi me tudi, kako bo z vojaščino, ker še nisem odslužil obveznega roka. Kako bi bilo, če pridem na dopust v domovino? Ali bi imel kaj skrajšan rok, če bi se za stalno vrnil?«

Spoštovani rojak, veliko ste nam povedali s svojim pismom, po drugi strani pa so nekatere stvari še nejasne, zato vam točno ne bomo mogli odgovoriti. Sami presodite, če naš odgovor velja tudi za vas. Osnovni namen zakona o amnestiji je bil ta, da bi izseljenci jugoslovanskega porekla lahko lažje uredili svoje odnose z Jugoslavijo. Osebe, ki so zajete z amnestijo, torej tudi tisti, ki so iz kakršnega koli vzroka pobegnili čez mejo, se lahko po lastnem prepričanju odločijo za vrnitev v domovino ali pa da kot ekonomski izseljenci ostanejo stalno naseljeni v tujini.

Razumljivo je torej, da je ob urejenih odnosih vsak strah neutemeljen. Mirno lahko pridete na obisk v domovino, nihče vam ne more preprečiti vrnitve v državo, kjer živite.

Zdaj pa, kar se tiče vašega državljanstva: sprejeli ste nemško državljanstvo in nas predvsem zanima, na kakšni osnovi? Znano je, da se ZR Nemčija do jugoslovanskih državljanov še vedno ravna po Hitlerjevem zakonu imenovanem »Verordnung«. Na podlagi tega zakona dobe naši državljani, ki so bili rojeni na področju Štajerske in Gorenjske ter po posebnem seznamu, ki ga imajo v Gradcu v Avstriji (Kulturbund), brez posebnih zahtev nemško državljanstvo. Razumljivo je, da se naša država nikoli ne bo strinjala s takimi nacističnimi zakoni. Mnogi naši ljudje, posebno mlajši, ki so iz nepoučenosti ali iz koristoljubja na tej osnovi sprejeli nemško državljanstvo, potem pa prihajajo na jugoslovansko konzularno predstavništvo, da bi dobili vizum v nemški potni list in obiskali svojce v domovini, vizuma ne dobijo. Vrata v domovino so jim s tem avtomatično zaprta. Stvari bi bile urejene šele, ko bi se ta oseba odpovedala nemškemu državljanstvu in sprejela stalni jugoslovanski potni list. Tega pa mnogi — iz strahu, da bi v Nemčiji ne zgubili delo ali iz raznih drugih vzrokov — nočejo storiti.

Ste tudi vi, dragi rojak M. E., med temi?

Kaj točnega vam tudi ne moremo reči glede vojaščine. Jugoslovanski državljani, ki stalno živijo v tujini, se morajo med 17. in 27. letom javiti na pristojnem diplomatsko-konzularnem predstavništvu in s tem urediti svojo vojaško obveznost. Tiste, ki tako ravnajo in se pozneje pred dopolnjenim 27. letom za stalno ali dalj kot za eno leto vrnejo v Jugoslavijo, pokličejo pristojni jugoslovanski organi na odslužitev vojaškega roka, če so sposobni za

vojsko. Če pa pridejo v Jugoslavijo le za krajši čas na dopust, jih ne vpokličejo k vojakom.

Če pa pride nekdo, ki se je javil konzularnemu predstavništvu, v Jugoslavijo po 27. letu, toda pred dopolnjenim 40. letom starosti, ga tu pokličejo le na nabor. Če je ob tej priliki spoznan za sposobnega ali za omejeno sposobnega, ga vpišejo v evidenco kot vojaškega obveznika, ne vpokličejo pa ga k vojakom.

Kaj iz tega našega odgovora velja za vas? Morda boste sami to najlaže izluščili. Svetujemo pa vam, da se oglasite in posvetujete še na jugoslovanskem konzulatu v Bad Godesbergu-Mehle-
mu, ki je verjetno pristojno za vaše področje.

J. P.

Misli samote

Dragi slovenski rojaki! V samoti med premišljevanjem večkrat srečujem misel na mnoge siromašne Slovence, ki niso uspeli, da bi se na tujem ekonomsko opomogli. Bili so vedno izkoriščani. Včasih celo od bratov lastne krvi. Povsod, kjer so delali, so bili znani kot pošteni delavci. To so delavci, proletarci, ki so bratsko čutili s sebi enakimi druge krvi, jezika in narodnosti. Delavci, ki so si s trdimi žulji služili vsakdanji kruh, ki so verjeli v lepši jutrišnji dan, v lažje in boljše življenje, pa ga niso dočakali, ker so prej omagali. Vsepovsod na tujem so raztreseni njihovi grobovi... Nanje sem mislil v svojih skromnih verzih:

*Montevideo, Montevideo!
Ko ga zagledaš, te v očeh zaboli,
v srcu te peče rana, skeli:
na vseh zidovih prilepljen je znoj
bratov in znancev tvoje krvi.
Bulevari, parki, avenije,
moderne, široke poti —
skozi vas tisočero mrtvih glasov brni:
Stoj!
Tu so grobovi, tisočeri grobovi bratov tvoje krvi.
Tod bratje so tvoji hodili,
tod v skritem trpljenju so solze točili,
onemogli stiskali pesti. Zdaj jih več ni.
Tihí so, tihí samotni grobovi...*

Ferdinand Hašaj,
Las Predras Caneloner
Uruguay

Uganka - dopolnjevanje za jubilej matice

Rojak Rudolf Kolenc iz Bruay en Artois v Franciji je ob 15-letnem jubileju Slovenske izseljenske matice sestavil za Rodno grudo zelo lepo pismo ter zraven še uganko-dopolnjevanje. Takole pravi med drugim v svojem pismu:

Ob jubileju matice vam, dragi naročniki in bralci: sedem ugank zastavic za kratek čas, nič ne de, če bo kdo dobil zato siv las. Kdor bo prav rešil vseh sedem ugank, bo dobil od Rodne grude nagrado in to:

na najlepšem papirju napisano, z najlepšimi besedami sestavljeno prošnjo, naj mi pridobi sedem novih naročnikov!

Zahvaljujemo se rojaku Kolencu za lepo in originalno misel, ki jo dopolnjujemo v toliko, da bo vsak naročnik Rodne grude, ki nam bo poslal pravilno rešeno dopolnjevanje, prejel za nagrado slovensko knjigo. Tisti pa, ki nam bo poslal tudi naslove za sedem novih naročnikov, bo prejel še posebej lepo nagrado. Zdaj pa preberite uganko-dopolnjevanje:

*Ko zjutraj zgodaj se na pot podam,
na sosedovem plotu petelin kiki...*

*V uredništvu poprosim za mal kotiček:
Natisnite mi, da bo polna rub...*

*Ko po Avstriji potujem, se rad ustavim
in poiščem prijatelja Fride...*

*Sem slovenska Rodna gruda, še nikoli
nisem bila in tudi ne bom Avst...*

*Prenočujem najraje pri dobrih, mirnih
in tihih ljudeh, kjer ni prepira, ne k...*

*Tiskarskega škrata hudo sovražim,
ga hitro naženem na polje, kjer raste pap...*

*Potujem tudi prek morja, kjer so tudi doma
moji ljudje. Katera dežela je ta? Ame...*

Kdor še ne ve...

*Doma sem od tam, kjer pričinja se Kras;
tako zapisano visoko je na skali.
Pod skalo pa voda tiho šumi,
voda, ki teče skozi Ljubljano.*

*Če hočeš ti vedeti, kje da je to,
kar naprej po cesti tržaški,
ko enkrat ravnine zmanjkalo bo,
tu kraj je rodni domači...*

*Na levi vzpenja Ljubljanski se vrh,
na desni pa je Planina,
vrh holma pa cerkvica lepa stoji,
ki nosi ime — sveta Trojica.*

*Povedati moram še kraja ime,
kar vam je še vedno uganka.
Velik pisatelj rodil se je tu:
da, to je Vrhnika naša...*

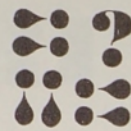
Vincent Mathias, North Chicago, Ill.

Zdaj, ko nam je Slovenija spet poslala svoje pozdrave v obliki Slovenskega okteta, si tudi mi štejem v dolžnost, da vam pošljemo svoje srčne pozdrave. Vsem v vašem uradu, kakor tudi po vsej Sloveniji, lep pozdrav.

Vinko Mathias

VPRAŠANJA ODGOVORI

Vrnil se bom za stalno

Ni mi jasno, če so povratniki, ki se vrnejo v Jugoslavijo po desetih letih bivanja v inozemstvu, oproščeni carine poleg ostalih selitvenih predmetov tudi za avtomobil?

V Jugoslaviji so mi lani, ko sem bil tam na obisku, rekli, da sem še vedno jugoslovanski državljan, četudi imam že avstralski potni list. Zato ne vem, kako pri vas obravnavate to dvojno državljanstvo v primeru, da se izseljenec za stalno vrne v Jugoslavijo.

Zanima me tudi, če morajo povratniki izposlovati dovoljenje za vrnitev na tukajšnjem konzulatu, ali se to lahko uredi po vrnitvi v domovini.

V tujini sem si prihranil nekaj denarja. Želel bi vedeti, kako se obrestuje vloga v tuji valuti ali je mogoče tudi dvigati denar v tuji valuti, kadar ga vlagatelj potrebuje.

M. H., Geelong, Avstralija

O gornjih vprašanih smo že večkrat pisali, ker pa vemo, da te reči vedno zanimajo naše izseljence, je prav, da na ta vprašanja ponovno odgovorimo v tej rubriki.

Po carinskih predpisih, ki veljajo že nekaj let, ni dovoljeno uvažati motornih vozil v Jugoslavijo. Izjemoma pa lahko uvozijo motorno vozilo tisti jugoslovanski izseljenci, ki so preživeli v tujini polnih pet let. Niso pa oproščeni carine. Carine za avtomobile so oproščeni le tisti izseljenci-povratniki, ki so se izselili iz Jugoslavije pred 6. aprilom 1941.

Dvojno državljanstvo vam naša država tolerira, dokler živite v inozemstvu. Ker izbrisa niste zahtevali, ste ohranili jugoslovansko državljanstvo ne glede na to, da ste med tem že sprejeli tudi avstralsko državljanstvo. Zato vam v slučaju povratka v Jugoslavijo ne bo treba ponovno prositi za jugoslovansko državljanstvo, marveč boste samo oddali avstralski potni list in stvar bo v redu.

Dovoljenja za stalno vrnitev ne potrebujete, ker — kakor sami pišete — ste še vedno jugoslovanski državljan. Potrebujete samo jugoslovansko vizo, ki jo dobite na jugoslovanskem diplomatsko-konzularnem predstavništvu v Sydneyu.

Devizne hranilne vloge se obrestujejo po 5% brez odpovednega roka, na vloge z odpovednim rokom vsaj 12 mesecev pa daje banka 6% obresti. Z naloženimi sredstvi lastnik razpolaga neomejeno, tj. lahko daje banki naloge za izplačilo vloženih plačilnih sredstev v celoti ali delno na katerikoli naslov izven Jugoslavije ali na naslov jugoslovanskih podjetij, ki prodajajo blago tudi za tujo valuto. V gotovini pa dobi izplačano določeno vsoto samo v slučaju, da potuje v inozemstvo.

Darilni paket s staro obleko

Novembra meseca sem poslala iz Kanade na naslov S. H. p. Stara cerkev pri Kočevju paket ponošene obleke. Naslovnik pa paketa ni hotel prevzeti, ker je bila carina previsoka. Tri mesece je že od takrat, a paket se še ni vrnil.

M. H., Toronto, Canada

Na carinski pošti v Ljubljani smo zvedeli, da je bil paket vrnjen na naslov pošiljatelja (to je na vaš naslov) dne 22. janu-

arja letos. Verjetno ste med tem časom paket že prejeli, sicer pa ga lahko v kratkem pričakujete. Poštino za pošiljko iz Ljubljane v Toronto boste plačali na vaši pošti. Ker je bil paket poslan z navadno pošto, potuje nekoliko dalj časa; sicer pa lahko računate, da potujejo paketi v eno smer približno 6 tednov ali tudi več.

Glede carine na staro obleko smo že pisali v Rodni grudi, da ceni carina vsak kilogram 80 N din. Do petih kilogramov stare obleke, ki je po tej cenitvi vredna 400 N din, se računa carina po znižani stopnji, tj. 25%, kar je še kolikor toliko ugodno. Čim pa je paket težji, računa carina dajatve po posebni tarifi, ki so navadno tako visoke, da se takih paketov res ne spleča pošiljati.

Carina in invalidski voz

Nameravam kupiti Isetto 250 ccm, to je invalidski voz. Kupil bi rabljen voz, ker novih ni. Nisem pa pripoznan za invalida in tudi ne morem tega zahtevati, zato bom moral plačati ob uvozu carino in prometni davek. Ali mi lahko sporočite, koliko bom moral plačati?

B. F., Frankfurt

Ker je po predpisih zabranjen uvoz motornih vozil in še ne morete izkoristiti ugodnosti, ki jo uživajo izseljenci in naši državljani po petih letih bivanja v tujini, imate edino možnost za uvoz vozila na ta način, da odprete pri Narodni banki v Ljubljani ali kakem drugem mestu svoj devizni račun ali devizno hranilno vlogo. Iz te vloge boste potem lahko dali banki pismen nalog za nakazilo potrebne vsote v inozemstvo kot plačilo kupljenega invalidskega voza.

Ne glede na to, ali je voz star ali nov, bo znašala carina 12% od vrednosti na domačem trgu, plus 12% prometnega davka. Žal vam ne moremo povedati, koliko bo komisija na carini ocenila vozilo, ker teh vozil na našem trgu ni, v ceniku carinarnice ga pa tudi nimajo, ker se normalno invalidski vozovi uvažajo za invalide, ki so oproščeni carine.

Carinska stopnja je razmeroma nizka in zato menimo, da je to pojasnilo za vas ugodno.

Pokojnine izseljencev-povratnikov

Sem holandski upokojenec in živim v Jugoslaviji. Prejemam rento za silikozo in pokojnino. Iz Holandije mi pošiljajo vsak mesec v izpolnitev tiskovino o premoženjskem stanju ter me terjajo za plačilo davka. Prosim, pojasnite mi, ali je to določeno v mednarodni socialni konvenciji med Holandijo in Jugoslavijo, da me vedno terjajo za davek od nepremičnin in premičnin.

A. Š., Slovenj Gradec

Po holandskih predpisih je treba plačevati davek od pokojnine. Odmera davka je odvisna od tega, ali je upokojenec poročen, ali ima otroke v starosti do 16 let, oziroma če se šolajo, do 27 let. V primeru, če se šolajo, je važno, ali imajo priznano štipendijo ali pa gre šolanje v breme upokojenca. Važno je nadalje, ali je upokojenec še zaposlen in kakšne prejemke ima od delovnega razmerja, in tudi sicer, kakšno premoženje poseduje.

Upokojenec pokojnine mora obrazec, ki mu ga pošlje holandski zavod, točno izpolniti in ga takoj vrniti pristojnemu holandskemu zavodu.

Iz vaših pisem

Moji starši bodo radi čitali revijo

Prijateljica Jennie Zaman mi je pokazala vašo resnično lepo in zanimivo revijo. Posebno so mi všeč opisi vaše dežele, turistične slike in vaše čudovite zgodbe. Prepričana sem, da bodo moji starši zelo radi čitali revijo, saj sta oba Slovenci, rojena v bližini Trsta. Sporočite, če lahko naročim revijo zanje. Naj omenim še, da je gospa Zaman, ki je bila lani v Evropi, impresionirana nad lepotami vaše dežele in nad čudovitim odnosom ljudi. In še to: obžalujem, da se nismo srečali s tajnikom matice, ko je bil pri nas. Slišali bi ansambel »Vadnal polka«, v katerem igra moj mož. Skupina je ustanovljena s slovenskim imenom v Clevelandu in že več let nastopa med Slovenci. Nobeden od nas še ni imel možnosti obiskati Evrope, čeprav si to mnogi želimo.

Vaša Vadnalova iz ZDA

U Solingenu želijo Rodno grudo

Pošiljam vam naslove bratov Petrovčič iz Solingena, ki želita redno prejemati Rodno grudo. V Solingenu je veliko Slovencev in sem prepričan, da se bodo sčasoma tudi drugi naročili na vašo lepo revijo. Z lepimi pozdravi

Alojz Verlak iz Nemčije

Dokler bom dihal

Naročnino za koledar in vašo revijo bo poslal Louis Klemenčič. Javljam spremembo naslova in vas obenem prosim, da mi publikaciji še naprej redno pošiljate. Naročam se na RODNO GRUDO in SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR za prihodnja leta, ker želim oboje prejemati, dokler bom dihal. Lepe pozdrave vsem pri matici!

Leo Trček iz Kanade

Všeč nam je izbira gradiva

Sem na obisku pri teti Julijani Sarajlich na Švedskem, ki je vaša stalna naročnica. Z veseljem bereva obe RODNO GRUDO in s koledarjem ste naju še posebej razveselili. Všeč nama je izbira gradiva, vsebina koledarja in slikovni del. Vem, da se je slik domačih krajev vsakdo razveselil, saj nazorno dokazujejo, da je tudi pri nas lepo. S teto vam želiva mnogo uspehov pri vašem rodoljubnem delu.

Valentina Mikuš in Julijana Sarajlich iz Švedske

Želim vam mnogo naročnikov med Slovenci po svetu

Pošiljam vam doplačilo za naročnino RODNE GRUDE. Zelo smo vsi zadovoljni z revijo in vam želimo mnogo naročnikov med Slovenci po svetu. Vas pozdravlja

Vaclav Krancan

Dolgčas bi mi bilo brez vaše revije

Ne zamerite, ker vam pošiljam naročnino za RODNO GRUDO malo pozno, bila sem bolna. Moram pa vam sporočiti, da sem z vašo revijo zelo zadovoljna in bi mi bilo brez nje dolgčas. Pristrčne pozdrave iz Belgije vam pošilja

Mari Kvartič

Želimo, da nam redno pošiljate revijo in koledar

Prejel sem na ogled vašo revijo in vam sporočam, da želim redno prejemati RODNO GRUDO in SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR. Med naročnike vpišite tudi mojega prijatelja Bogomira Terška. Pošiljam vam naročnino in želim, da bi med Slovenci v Venezueli, ki jih ni malo, dobili veliko naročnikov. S pristrčnimi pozdravi!

Rudi Kelbich iz Caracasa

Rodno grudo prejemam odkar izbaja

Pošiljam naročnino RODNE GRUDE za letos. Vašo revijo prejemam že odkar izbaja, zelo sem zadovoljen s čtivom; vzbuja mi mladostne spomine na rodni kraj. Zeleč vam obilo uspehov in mnogo novih naročnikov, pošiljam lepe pozdrave vsem pri matici.

Joseph Trebec iz ZDA

Domači kraji so nam najljubši

Zelo sem vam hvaležna za redno pošiljanje RODNE GRUDE. Revija nam mesečno prinaša košček naše lepe domovine. Zelo rada jo prebiram, ker me zanimajo novice iz naše dežele. Kar ne morem in ne morem se nagledati lepih slik domačih krajev, ki so nam najljubši. Rada bi jih obiskala, upam, da mi bo naslednje leto zdravje to dopuščalo. Vsem pri RODNI GRUDI najlepši pozdrav in mnogo uspehov!

Vaša Tereza Kastelic iz Francije

Vsak mesec težko pričakujem

Zelo težko pričakujem vsak mesec prelepo slovensko revijo RODNO GRUDO, ki me seznanja z novicami iz rojstne domovine. Zato vam pošiljam celoletno naročnino, kar je več, je pa za tiskovni sklad. Zahvaljujem se za pismo, želim, da bi se večkrat oglasili in pošiljam lepe pozdrave vsemu kolektivu Slovenske izseljenske matice.

Vaša rojakinja Ančka Lavš z družino iz Zah. Nemčije

Rodna gruda je veliko lepša

Pošiljam naročnino RODNE GRUDE za leto 1966. Zelo mi je všeč in moram vam povedati, da je revija veliko lepša, od takrat, ko ste jo začeli izdajati. Upam, da bo izhajala še veliko let! Vsakokrat, ko prejmem revijo, se mi zdi tako, kot, da sem prejela pismo od velikega prijatelja z zanimivimi novicami iz stare domovine. Vaša hvaležna

Marie Mozare iz ZDA

Zahvaljujem se za redno pošiljanje Rodne grude

Po dolgem času se spet oglašam in vas v imenu družine vse skupaj iz dna srca pozdravljam. Zahvaljujem se za redno pošiljanje RODNE GRUDE, ki vzbuja v nas sladke spomine na rojstno domovino, na zelene štajerske griče, na vinske gorice, kjer nam je ob matrnini pesmi tekla zibelka. Toda minilo je in se več ne povrne. Takšna je pač človeška usoda Bil sem že dvakrat na dopustu v domovini, a vas žal nisem utegnil obiskati. Pošiljam vam naročnino in še naslov novega naročnika Franca Slekowetz. Lepe pozdrave.

Vinko Mugerle iz Nemčije

Nimamo pa domovine

Prejel sem koledarje in gramofonsko ploščo. Iskrena hvala. Koledarji so zelo lepi, škoda, da niste dvignili ceno za tako lepo knjigo na pet dolarjev; ta znesek ne predstavlja veliko in prav gotovo ne bi izgubili naročnikov. Vedite, da imamo v tujini vsega, nimamo pa domovine, kar si vsak najbolj želi. Vaš

John Luzar iz Kanade

Z veseljem pregleduje Rodno grudo

Pošiljam vam naročnino RODNE GRUDE. Pred dvema leti sva bila z ženo pri vas na obisku, ona je bila prvič v Jugoslaviji in se ni mogla načuditi naravnim lepotam Slovenije. Srčno si želi, da bi jih še kdaj uživala in zato še z večjim veseljem pregleduje RODNO GRUDO in zbuja spomine. Vsem lep pozdrav z željo, da se skoraj vidimo.

Vinko in Tillie Ločniškar iz ZDA

Preberem še isti dan

Predvsem vas lepo pozdravljam vse v domovini, obenem pa se lepo zahvaljujem za vašo revijo RODNO GRUDO. Z veliko vnemo jo pričakujem vsak mesec in jo docela preberem še isti dan, ko jo prejmem. Pošiljam naročnino in tovariški pozdrav!

Josef Rebernik iz Švedske

Koledar mi je zelo všeč

Najlepše se zahvaljujem za vaše pismo in za SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR 1966, ki mi je zelo všeč. Pošiljam vam ček za naročnino RODNE GRUDE in za koledar in mnogo lepih pozdravov iz daljne Avstralije.

Franc Pečovnik

PRI JURČIČIH DOMA

Tipična dolenska domačija v vasi Krka. Foto: Igor Bervar

Pranečak pisatelja Josipa Jurčiča — Ciril Jurčič v vlogi Desetega brata,
ki so ga uprizorili na Muljavi

Na Muljavi, tej tako tipični dolenski vasi, še živi Jurčičev rod. Preživel je dve vojni vihari in danes domuje tukaj, kot da bi hotel s svojo prisotnostjo potrjevati dejstvo, da ni samo pisateljevo delo neumrljivo, ampak da je tudi rod trden in prav tak, kot ga Josip opisuje v svojih delih.

Morda ni na Slovenskem lepše doline kot zgornji del reke Krke. Poznamo in govorimo o dolini reke Soče, pa o Logarski dolini... in morda se nam zdi prav zato ta košček slovenske domovine tako lep, ker o njem tako malo pišemo, ker tod malokrat potujemo, razpeti med opravlki vsakdanjega dne v mestih in industrijskih središčih.

Pokrajina s svojimi tisočeriimi kozolci in travniki, z vaškimi zvoniki, ki se oglašajo ob večerih, je prav taka kot nam jo je opisal Jurčič. Ljudi, pokrajino in življenje v njej je preli v žlahtno govorico in se z njo zapisal med klasike slovenske književnosti.

Govorim s človekom, ki se piše Jurčič in je pisatelj pranečak. Skušam najti na njegovem pisateljevo poteze.

»Jurčičev rod ne bo izumrl,« mi je zatrdil, ko me je popeljal v pisateljevo spominsko sobo. Tam sva srečala pisateljevega nečaka, osemdesetletnega Franceta Jurčiča. Možak je sicer malo naglušen in z njim se je teže pogovarjati, vendar kaže, da je še vedno trden. Živahno lista po spominski knjigi, ki je na mizi. Morda se spominja davnih obiskovalcev pisateljevega doma... morda tistih dveh Primorcev, ki jih je vojna vihra pripeljala na Muljavo in ki sta se v knjigo podpisala kot »Begunca s Krasa«...

»Te dni prihaja na Muljavo vedno več obiskovalcev,« je povedal Ciril. »Blizu se stoletnica pisateljevega Desetega brata in zato prihajajo avtobusi šolarjev in življenje v njej je preli v žlahtno govorico in se z njo zapisal med klasike slovenske književnosti. bomo Muljavčani pod vodstvom Etnografskega muzeja iz Ljubljane obnovili pisatelj dom...«

»Kakšne obnove pa bodo...«

»Streho bomo znova prekrili s slamo, da bo imela hiša tudi zunanji videz tak, kot je bil nekdanj. Postavili bomo čebelnjak s panjskimi končnicami, pa sušilnico za lan...«

»Muljavčani ste pa res podjetni...«

»Ne samo mi. Rekel sem že, da so se obnove pisateljeve domačije spomnili dijaki slovenskih šol, največ zaslug za akcijo pa imajo učenci stiške gimnazije. S pomočjo in pod strokovnim vodstvom Etnografskega muzeja bomo obnovili domačijo tako, da bo tudi z narodopisne strani zanimiva za marsikaterega tujca, ne samo za Slovence. To bo tipična dolenska domačija.«

»Po vasi govorijo, da bodo postavili tudi Krjavljevo koč.«

»Tudi to smo se spomnili. Postavili jo bomo tukaj za domačijo, ob gozdu. Krjavljeva koč je sicer stala drugod, vendar jo bomo zgradili tukaj, da bo vse skupaj.«

Medtem ko se pogovarjam s Cirilom, pogledam skozi okno in vidim starega Franceta, kako pod kozolcem popravlja voz. Res je trden ta dolenski očanec. Pri nogah se mu mota mali Miran, dveletni Jurčič, za katerega pravijo, da je še bolj »Jurček« kot pa Jurčič. Kaže, da sta s starim očetom velika prijatelja. Njegova sestra sedi pri vodnjaku s knjigo v roki.

»Pa poznaš kakšno Jurčičevo delo,« jo vprašam bolj za šalo kot zares.

»Seveda poznam!« pravi dokaj pogumno. »Poznam Desetega brata, saj je očka v njem igral glavno vlogo.«

»Desetega brata smo Muljavčani že večkrat uprizorili. Tudi letos ga bomo. In prav zato, ker je stoletnica Desetega brata, se toliko bolj pripravljamo.«

Tako je pri Jurčičevih doma. Rod živi dalje in mladi Jurčiči se v šoli uče o svojem velikem sorodniku, igrajo v njegovih delih in pogovarjajo se s številnimi obiskovalci o Muljavi in njeni kulturni dediščini.

Ko so bili vsi skupaj pred svojo domačijo, sem nenadoma opazil, da imajo vsi izrazito modre oči. Take, kot je nebo nad Muljavo. Poštene so — in malce hudomušne, kadar se njihovi obrazi razležejo v nasmeh. Takrat v njih zaživijo zgodbe o Krjavlju pa o družbi, ki se je zbirala pri Obrščaku.

Peter Breščak

Kako se je Krjavelj ženil

(Odlomek iz »Desetega brata«)

Zbrana je bila v hiši lepa družina ljudi. Če rečem, da so jim godci godli, razume se že samo po sebi, da so bili vsi veseli in židane volje; zakaj godci in mala nebesa — to sta pravemu Slovincu dve misli in dva razumka, ki ju ne more vselej naravnost ločiti.

Ženin in nevesta, vsa v veselju, sta sedela za mizo upehana od plesa. Krivec in Krivčevka sta bila tako dobre volje, da že od svoje svatovščine semkaj ne tako. Zlasti je bila poslednja, dasiravno sicer skopa, na današnji dan vse predrušana. Dostikrat je vstala izza omizja, jemala razne potice in mesene jedi iz skled in jih nosila tjakaj k peči, kjer je na ostanke prežala vsa nada prihodnjega Obrhka, otroci obojega spola ubožnih in premožnih Obrščanov. Med to krdeljo je sedel tudi naš prijatelj Krjavelj in se je mastil s kostmi, ki so mu od vseh strani na obiranje letele od mize.

Deseti brat ni hotel med gosti sedeti. V svoji navadni obleki je stal sredi hiše, zdaj pa zdaj se glasno zakrohotal, in kadar so godci kako novo ubrali, vzdigoval je nerodno boste noge, metal jih visoko od sebe in s peto bil ob tla, kakor bi hotel plesati.

O Dolfu je malo drugega povedati, kakor da je imel kupico vedno med prsti.

»Naj Krjavelj pije! Povedal nam bode, ali je res hudič na svetu,« pravi starešina Matevžek.

»O, res, to pa to, saj sem ga jaz presekal, na dva kosa sem ga presekal!« zavpije Krjavelj, vesel, slastno použije dar iz kozarca in brž je bil pripraven svojo povest praviti.

»O svoji ženi naj pové, zdaj smo na ženitovanju!« zavpije deseti brat.

»Kaj je bil kdaj oženjen Krjavelj?« vpraša Krivec.

»O, bil, bil,« odgovori Krjavelj, »sveti Kozmek mi jo je bil dal, Bog mu daj dobro, Vsi sveti so mi jo pa vzeli, mojo Urško, Bog jim te grehe odpusti, jaz jim jih ne bom nikoli pozabil, kaj menite!«

In nakremži se Krjavelj in se namrda, nabere lice v čudovite gubance, razvleče usta na široko, stisne oči in si jih začne brisati s pestjo ter zatuli čudovit jok, da so se nekateri smejali, nekaterim pa se je začel smiliti.

»Nič ne jokaj, brate!« tolaži ga deseti brat, »tvoja Urška ni bila latvice kislega mleka vredna. Zakaj bi tulil in solze pocejaj za njo.«

»Kaj lažeš!« srdi se Krjavelj.

»Povej rajši, kako sta se seznanila, koliko časa sta bila vkup,« pravi Krivec.

»Kako se bova seznanila!« odgovori Krjavelj, »jaz sem dejal ti, ona je dejala ti, pa je bilo vse. Jaz sem za pečjó ležal, pri Bučarju je bilo, pa treh me je bolel. Kar pride Bučar in mi pové, da je Hrvatom, ki so prašiče čez hosto gnali, ena takih živali v travo polegla.«

»Crknila!«

»Kaj lažeš, ni bila crknila, samo hoditi ni mogla več. Jaz nisem imel kaj jesti, pozabim treh in grem živinčeta iskat. Tam pri cesti je bilo stegneno. Jaz poprimem za prednje noge — takole — potegnem vso žival čez hrbet, eno nogo čez eno, drugo čez drugo ramo, zadnje so mi pa dol pod hrbtiščem po

mojih nogah opletale in rilec je čez mojo glavo naprej molel, takole! Težko sem nosil, grozno so me slabosti obhajale, pa mrak se je delal in treh me je bolel. Tačas sem Boga klical na pomaganje, ali ni nič izdalo. Kar mi je na um prišlo: ti Krjavelj, danes je sveti Kozmek in sveti Domen, to sta bila dva konjederkina brata, sta ljudi zdravila in dobra dela doprinašala; prosi ju, onadva ti bosta pomagala, da boš imel manj težav s prašičem. In ko sem roke povzdignil, spustil sem ponevedoma obe gnjati, prase mi je zmuznilo po hrbtu na tla, rilec mi je še klobuk posnel. In potlej sem prosil svetega Kozmeka, naj mi pride na ramo pomagat ali pa naj vsaj kako živo dušo pošlje, ker sam nisem mogel praseti zopet na ramo spraviti, kakor je pred bilo.«

»Ali te je zaslíšal sveti Kozmek?« vprašajo eni.

»Kajpak da me je,« odgovori Krjavelj. »Komaj sem jezik za zobe dejal od molitve, že sem zagledal neko žensko, ki je mimo prišla.«

»Stara beračica je bila,« reče Martinek.

»Kdo pravi! Kako bo stara, saj še šestdeset let ni živela do tačas! Kako bo beračica, kaj me je vbogajme prosila, kaj-li? — Jaz pravim: ti ženska, Bog te je ustvaril, Bog te je dal, pomagaj mi na ramo! In brž je poprijela prašiča za eno bedresce in mi je pomagala vleči na ramo. Jaz pa sem brž dejal: to je dobra ženska, to bi ti vzela. To sem ji naravnost povedal, iz oči v oči. Ona pa ni dejala nobene slabe besedice, samo z brado je pokimala in do dobrega sva se zmenila, da je njej Urška ime, da se meni Krjavelj pravi, da ona ni nikjer doma, da imam jaz hišo, in vse je bilo pri kraju. Za doto je nisem vprašal; pa sem vendar videl, da ima vrečo in nekaj v nji, Bog vé, kaj je bilo.«

»Oves!« pravi Martinek.

»I, kaj še! Jaz trdim in mislim, da je bilo kaj boljšega tam notri. Pa naj bo že, kar hoče, jaz bi jo bil rad imel, kakor še nihče ni človeka rad imel. Ko bi gosposka, duhovska in deželska, ne bila samo zato na svetu, da ljudem nagaja in sitnosti dela. »Urška, kar z menoj pojdi, mrak je že,« tako sem ji dejal in šla je z menoj v mojo hišo. Postlal sem posteljo v hiši zanj, sam sem pa v vežah ležal. Šest tednov je bila pri meni, to je od svetega Kozmeka do vseh svetih. Dvakrat sem bil pri fajmoštru in sem lepo prosil, obete in obljube delal, ali vse zastonj; ne smeš se ženiti, so mi dejali in vse so čvekali, da sem nor, da nimam nič in bog znaj kaj še. Kar so ta gospod govorili, dejal je tudi oni na Slemenicah. Molil sem na vseh svetih zjutraj pri prvi maši tri očenaše in dve veri na čast vsem svetnikom in svetnicam, prosil sem vse verne duše v vicah, da bi omečile fajmoštru srce in gospodu malo premisleka vdihnile, da bi mi dovolil, česar ga bom šel še v tretje prosit. Res, po maši pravim: sveti križ božji, da bi vse dobro izteklo! Ko sem se ustopil tja pred moža, začel sem moledkovati in prositi, kakor ne bom svetega Petra na poslednji dan nebes prosil.«

»Ali te niso uslišali?« vpraša Krivec.

»O pač!« pravi Krjavelj. »Naveličal se me je sveti mož poslušati in mi je nazadnje rekel: Če ti gospod v gradu in soseska dovoli in če imaš ženo s čim preživiti, naredi, kar hočeš, pa kesal se boš. — In jaz sem vesel šel domov. Doma pa je bilo zaprto, Urške ni bilo nikjer. Reva je bila pobegnila, nikoli več je nisem videl.«

Ključ

Ko sem bil zadnjič doma, so mi oči obstale na drvarnici pred hišo. Na tistem mestu je nekoč stala skladovnica polen. Misel nanjo me je spomnila na dogodek iz moje mladosti.

To je bilo takrat, ko sem bil za varuha in pestunjo mlajših bratov in sestra. Biti varuh ni bilo tako težko. S samosrajčniki sem se podil okoli griča in si izmišljal razne igre. Če so se kisali, sem se postavil na glavo ali splezal na drevo. Takoj so bili boljše volje. Biti pestunja najmlajšega pa je bilo pogosto grenko. Včasih je spal, to mi je bilo najbolj po volji. Tedaj je bil zame praznik. A če se je drl kot sraka, je bilo hudo.

Skrbel sem, da je sitnež čimveč spal. A že uspavati ga ni bilo lahko. Okno sem zagrnil, da je bil v podstrešni sobici mrak. Tudi dojenčka sem zagrnil čez glavo, da ga niso jedle muhe. Zibelko sem poganjal, da je vse škripalo. Včasih se mi je zdelo, da že spi, ustavil sem zibanje, a je takoj cmevknil. To je bilo opomin moji lenobi. Zunaj pa je sijalo sonce in me vabilo k igri. Verjemite, da je bilo hudo.

Nazadnje je le zaspal. Tiho sem se izmuznil skozi vrata. Tako je bilo tudi tistega dne, ki ga imam v mislih. Zaklenil sem vrata in vtaknil ključ v skladovnico med polena. In že sem stekel za grič, kjer so me ob gozdu težko pričakovali bosopetci. Brez mene, ki sem bil najstarejši in zato najiznajdljivejši, ni bilo prave igre.

Bili smo sami. Odrasli so poleti delali v kakem lazcu. Skakali smo, vpili, se lovili, vse je bilo naše. Bilo je lepo, a zame igra le ni bila čisto brezskrbna. Zdaj pa zdaj sem tekkel pred hišo in prisluhnil. Ali dojenček joče?

Tisti dan, ki mi je v mislih, se je že drl na vse pretege. Iskal sem ključ, da bi stekel k njemu. Dal bi mu košček sladkorja v cunjici in ga potolažil. Toda ključa ni bilo. Položil sem ga bil na eno izmed polen kot na polico. Izginil je brez sledu.

V resnici ni izginil, le jaz ga nisem mogel najti. Polen je bilo sto in sto in vsa so bila enaka. Pogledal sem drugo za drugo, a med njimi so bile le prazne špranje.

Dojenček pa se je drl na vse pretrganje. Jok, ki je prihajal skozi okno, mi je paral srce in ušesa. Toda jaz sem zaman skakal od enega konca skladovnice do drugega. In zaman sem napenjal oči. Obhajala me je taka stiska, da mi je šlo na jok. Nisem se toliko bal, da se medtem vrnejo starši, otrok se mi je smilil. Nazadnje sem se razjokal. Debele solze so se mi udrle po licih. A tudi to ni pomagalo. Bilo je še slabše. Ključa nisem mogel uzreti, ker so mi bile oči na pol slepe od joka.

Obupan sem sedel na tvalo in se vdajal žalosti. Tako sva jokala oba, jaz in dojenček. Hiša je bila kot zaklet grad, ki ga straži sedem zmajev. Nisem mogel vanjo.

Nazadnje je vse potišalo. Dojenček se je bržkone utrudil in se nehal dreti. A mene je potolažil njegov molk. Obrisal sem si solze in še enkrat ozrl po skladovnici. In glejte — bilo mi je, ko da se mi je ključ sam oglasil. Gledal je iz ene izmed špranj, ko da se mi posmehuje. Poskočil sem kot kobilica in prej kot v minuti planil v podstrešnico ko kak razbojnik.

Dojenček se je držal na cmerno kot mila jera. Dobrikal sem se mu, a on me je gledal z očitajočim pogledom. Še dobro, da ni znal govoriti, sicer bi me zatožil, da sem mu storil veliko krivico. Ni vedel, da je bilo tudi meni hudo.

Poslej ključa nisem več skrival v skladovnici. Vtikal sem ga pod skalo, ki je ležala pred hišnim pragom.

Key

by France Bevk

The last time I was at home, my eyes fell on the woodshed in front of the house. There used to be a woodpile in that place. At the thought of it, I remembered an event from my youth.

It happened at the time when I was guardian and nurse of my younger brothers and sisters. Now, the role of a guardian was not an especially hard job. I would gad about with other tots and forever devise new plays. When they sniveled, I would turn a somersault or climb a tree. Such a thing never failed to raise their spirits. But to be a nurse of the youngest one, was often a bitter business. See, I did not mind it when he was sleeping. That was a real holiday for me. Yet sometimes he would shout at the top of his voice, and that was that.

I sure saw to it that the nuisance slept as much as he could. But it was not at all easy to lull him to sleep. I would screen the window so that it was dark in the garret. Then I covered the suckling from head to foot to protect him from fly bites. Then I would rock the cradle with all of my strength. Sometimes, when he seemed to be asleep and I stopped rocking him, he immediately whined as though he wanted to give me a hint that I was lazy. And all the time the sun was shining outdoors drawing me out to play. Just imagine how hard it was on me.

He always fell asleep after all. Then I would slip through the door. That was exactly what happened the day I am thinking of now. That day, I locked the door and stuck the key among some pieces of wood in the pile. It did not take me long to get to the hill where other barefooted kids were waiting for me impatiently. There was no fun without me, the oldest and smartest of them all.

We were left alone. Adults were usually at work, clearing ground or something in the summer. We jumped, yelled, chased each other, the whole place was ours. It was fun, only I could not enjoy it at my ease. I rushed up to the house from time to time; pricking up my ears to hear if the infant was crying.

The day I am bearing in mind he was screaming. I looked for the key to run to him. I would have given him a lump of sugar in a rag and comforted him. There was no key, though. I had laid it on a piece of wood that looked like a shelf. And now, there was no trace of it.

Actually, it had not disappeared, only I could not find it. There were hundreds of woodpieces there, all of them alike. I scanned one after another but all I could see were empty cracks.

Meanwhile the brat's loud cries were rending the air. The weeping, reaching my ears, was piercing my heart and ears. All my dashing from one end of the woodpile to the other did not help me any. I strained my eyes in vain. I was seized with anguish and was on the verge of crying. The fear lest my parents

should come home was nothing in comparison with the pity I felt for the baby. At last, I burst out crying. Pealike tears ran down my cheeks. It did not help either. It was even worse. I simply could not find the key because I was nearly blinded with tears.

Wretched through and through, I sat down on the chopping block and gave way to my sorrow. Thus we both wept, the baby and I. The house looked like a bewitched castle guarded by seven dragons. I just could not get in.

Finally, everything calmed down. The baby must have gotten tired and stopped crying. The silence was a relief to me. I wiped my eyes and cast another glance at the woodpile. And behold — it was as though the key itself had beckoned to me. It was right there in a crack as if mocking at me. I jumped up like a grasshopper, and it did not take me a minute to reach the garret.

The little cry-baby was pouting. I fondled him, but he just kept looking at me reproachfully. Luckily he could not speak, otherwise he would have accused me of having done him wrong.

He could not know, of course, how badly I was feeling myself.

From that time on, I did not hide the key in the woodpile any more. I would insert it beneath the rock lying in front of the doorstep.

Translated by Nada Vitorović

France Bevk

La Clé

Lorsque j'étais la dernière fois à la maison, mes yeux se sont arrêtés sur la remise à bois devant la maison. A cette place il y avait autrefois une pile de bûches. Cette pensée me fit souvenir d'un événement de ma jeunesse.

C'était au moment où j'étais gardien et bonne d'enfants de mes plus jeunes frères et soeurs. Etre gardien n'était pas tellement difficile. Avec les sauvageons en chemise je me pourchassais autour de la colline et j'inventais divers jeux. S'ils pleurnichaient, je faisais la culbute ou je grimpais sur un arbre. Ils étaient aussitôt de meilleure humeur. Mais être nounou du plus jeune était souvent amer. Parfois il dormait et cela m'arrangeait le mieux. C'était alors fête pour moi. Mais s'il criait comme une pie, c'était pénible.

Je faisais en sorte que l'importun dormît le plus possible. Mais il n'était déjà pas facile de l'endormir. Je voilais la fenêtre pour faire la nuit dans la mansarde. Je couvrais aussi le bébé par dessus la tête pour que les mouches ne l'importunent pas. J'actionnais le berceau au point que tout craquait. Parfois je pensais qu'il dormait déjà, j'arrêtais le balancement, mais aussitôt il pousait un piaulement. C'était un avertissement à ma paresse. Dehors cependant le soleil brillait et m'invitait au jeu. Veuillez croire que c'était dur!

Il finissait quand même par s'endormir. Silencieusement je m'échappais par la porte. Il en fut ainsi également le jour qui

me revient à la mémoire. Je fermai la porte à clé et fourrai celle-ci dans la pile de bois entre les bûches. Et déjà je courais derrière la colline, où au bord la forêt les nu-pieds m'attendaient impatientement. Sans moi qui étais le plus âgé et pour cela le plus inventif, il n'y avait pas de véritable jeu.

Nous étions seuls. Les adultes travaillaient en été dans quelque essart. Nous sautions, criions, nous nous pourchassions, tout était à nous. C'était bien beau, mais pour moi le jeu n'était cependant pas libre de tout souci. De temps à autre je courais devant la maison et prêtais l'oreille. Est-ce que le bébé pleurait?

Le jour auquel je pense, il criait déjà de toutes ses forces. Je cherchai la clé pour courir vers lui. Je lui aurais donné un morceau de sucre dans un chiffon et je l'aurais consolé. Mais il n'y avait pas de clé. Je l'avais posée sur une des bûches comme sur une planche. Elle avait disparu sans laisser de trace.

En réalité elle n'avait pas disparu, seulement moi, je ne pouvais pas la trouver. Il y avait des centaines de bûches et toutes étaient pareilles. Je les examinai l'une après l'autre, mais entre elles il n'y avait que des fentes vides.

Et le bébé criait à tout rompre. Les pleurs qui arrivaient par la fenêtre, me brisaient le coeur et les oreilles. Mais moi, je sautais en vain d'un bout de la pile de bois à l'autre. Et en vain je me fatigais la vue. J'étais saisi d'une telle détresse que j'en avais envie de pleurer. Je n'avais pas tellement peur que mes parents reviennent entre-temps, c'est l'enfant qui me faisait pitié. A la fin je me mis à pleurer. De grosses larmes fondirent sur mes joues. Mais cela non plus ne servit à rien. C'était pire encore. Je ne pouvais pas apercevoir la clé parce que j'avais les yeux à demi aveuglés par les larmes.

Désespéré, je m'assis sur le billot, me livrant à la tristesse. Ainsi nous pleurions tous les deux, moi et le bébé. La maison était comme un château enchanté, gardé par sept dragons. Je ne pouvais y pénétrer.

Finalement tout s'apaisa. Le bébé s'était probablement fatigué et avait cessé de crier. Et moi, j'étais consolé par son silence. J'essuyai mes larmes et me tournai une fois encore vers la pile de bois. Et voyez! C'était comme si la clé se présentait à moi d'elle-même. Elle regardait d'une des fentes, comme si elle se moquait de moi. Je sautai comme une sauterelle et moins d'une minute je m'étais précipité dans la mansarde comme un brigand.

Le bébé faisait la moue, prêt à pleurnicher. Je l'amadouais, mais lui me regardait d'un air de reproche. Heureusement qu'il ne savait pas parler, autrement il m'aurait accusé de lui avoir fait une grande injustice.

Il ne savait pas que moi aussi j'étais désolé.

Par la suite je ne cachai plus la clé dans la pile de bois. Je la fourrais sous la grosse pierre qui gisait devant le seuil de la maison.

Traduit par V. Jesenik

Obisk

A visit

La visita

Ko se je Ivan vrnil, je izvedel, da ga je nekdo iskal.
Pustil mu je pismo.
Pisal mu je njegov prijatelj Milan in ga povabil na obisk v nedeljo ob peti uri popoldne.
Ivan se je zelo razveselil vabila.

When John returned, he learned, that somebody had looked for him.
He had left a letter for him.
His friend Milan wrote and asked him to visit at 5 p. m. on Sunday.
John was delighted with the invitation.

Al volver, Juan se enteró que alguien lo buscaba.
El le dejó una carta.
Su amigo Milan le escribió invitándole a que lo visite el domingo a las cinco de la tarde.
A Juan le produjo una gran alegría esta invitación.

V nedeljo popoldne se je pripravil za obisk. Očistil si je čevlje. Umil si je obraz in roke in oblekel svežo srajco.

Sunday afternoon he got ready for the visit. He shined his shoes. He washed his face and hands and put on a clean shirt.

El domingo por la tarde se preparó para la visita. Limpio sus zapatos, se lavó la cara, las manos y se puso una camisa limpia.

Skrtačil si je plašč, ga oblekel in se odpravil.

He brushed his coat, put it on and started on his way.

Cepilló su abrigo, lo vistió y se marchó.

Na stopnicah je srečal Dušanovo sestro Anico. Nekaj časa se je z njo pogovarjal.

On the stairs, he met Dušan's sister Ann. He talked to her for a while.

En las escaleras se encontró con la hermana de Dušan, Anica. Conversó con ella unos instantes.

Ko je prišel pred prijateljstvo hišo, je videl, da je ura 17.05.

When he came to his friend's house, he saw that it was 5.05.

Al llegar ante la casa de su amigo observó que eran las cinco y cinco minutos.

Pri vratih ga je sprejel Milan.

Milan received him at the door.

Milan lo recibió en la puerta.

Ivan: Prosim, oprostite, ker sem zamudil. Srečal sem Anico, ki me je zadržala.

John: Sorry I'm late. But I've met Ann who has delayed me.

Juan: Discúlpame, te ruego, por mi tardanza. Me encontré con Anica y ella me entretuvo.

Milan: Nič zato. Prosim, vstopi! Moji starši te pričakujejo.

Milan: Never mind. Please, come in! My parents are awaiting you.

Milan: No tiene importancia. Entra, por favor. Mis padres te esperan.

Povratni glagoli — Reflexive Verbs — Verbos reflexivos

Sedanji čas — Present Tense — Tiempo presente

Pretekli čas — Past Tense — Tiempo pasado

Ednina

Množina

Ednina

Množina

veselim se
veseliš se
veseli se

veselimo se
veselite se
veselijo se

veselil sem se
veselil si se
veselil se je

veselili smo se
veselili ste se
veselili so se

Nikalna oblika — Negative Form — Forma negativa

Vprašalna oblika — Interrogative form — Forma interrogativa

ne veselim se
ne veseliš se
ne veseli se

ne veselimo se
ne veselite se
ne veselijo se

ali se veselim
ali se veseliš
ali se veseli

ali se veselimo
ali se veselite
ali se veselijo

Povratni zaimek »se« — Reflexive Pronoun »se« — Pronombre reflexivo »se«:

Pomnite — Note — A note:

1. sklon: — — —
2. sklon: sebe, se
3. sklon: sebi, si
4. sklon: sebe, se
5. sklon: pri sebi
6. sklon: s seboj, s sabo

Vzamem si sladkor: Umijem si roke. Oblečem si plašč.
Povratni zaimek »si« rabimo, če je za glagolom predmet.
The reflexive Pronoun »si« is used when the verb is followed by an object.
El verbo reflexivo »si« se emplea cuando el objeto antecede el verbo.
»Ki« je oziralni zaimek — »Ki« is a Relative Pronoun — »Ki« es un pronombre relativo.

Velike Lašče. Foto: Marjan Zaplatil

**Slika na zadnji strani ovitka:
Mladina se najraje razveseli v naravi
Igre z žogo, nabiranje cvetlic, smeh ...
Foto: Andrej Agnič**

Rodno grudo pošiljamo v 42 dežel po svetu